บทที่ 4
แม่ ในกระแสของการต่อสู้กู้ชาติและการสร้างเศรษฐกิจครอบครัว

แม่เล่าว่าการเสียชีวิตของยายได้สร้างนิมิตหมายสำคัญต่อแม่ และน้อง ๆ ให้มีจิตใจเคียดแค้นศัตรู และพร้อมกันเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติ เพื่อต่อสู้กู้ชาติ วันตายของยายได้ประกาศให้คนทั่วเมืองรับรู้ พิธีการนี้เป็นการจัดขึ้นของคณะกรรมการศูนย์กลางแนวลาวรักชาติ ที่มาจาก เวียงจันทน์ โดยมี สาม เป้าหมายคือ หนึ่ง เพื่อเป็นการปลอบใจ และให้กำลังใจแก่ครอบครัวที่เสียญาติพี่น้องและทรัพย์สินในการทำร้ายของทหารอเมริกาครั้งนี้ สองเพื่อมอบเหรียญไชก้าหาร (เหรียญกล้าหาญ) ให้แก่นักรบวีรชน ผู้เก่งกล้าสามารถยิงเรือบินสู้รบของทหารอเมริกาตก และสามเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมีจิตใจเคียดแค้นศัตรู พร้อมกันลุกขึ้นต่อสู้กู้ชาติ ปลดปล่อยตนเอง และปลดปล่อยประเทศชาติ ในงานประกาศครั้งนี้ ครอบครัวแม่ และครอบครัวทิดจันโท ผู้ยิงเรือบินสู้รบฝ่ายศัตรูตก ทั้งสองครอบครัวได้ออกมายืนอยู่ต่อหน้าฝูงคนทั้งเมือง ครอบครัวแม่เป็นครอบครัวที่ได้รับความสูญเสียมากที่สุด ดังนั้นจึงได้รับเสื้อผ้าใหม่ ผ้าห่ม ที่นอน อาหารแห้งจากขั้นเทิง (อำนาจระดับบน)

หลังจากที่มอบของให้ครอบครัวแม่เสร็จ ท่านผู้นำ (ไกสร พรมวิหาร) ได้กล่าวต่อแม่ว่า

"ลูกเอย สู่ลูก...แม่ตายแนว บ่ให้ท้อถอยเวียกงานของพรรคของรัฐเดอ ให้เฮ็ดจนตาย บ่มีมื้อถอย ยากก็ตามง่ายก็หย่า ให้พวกลูกเป็นเจ้าประเทศชาติบ้านเมือง หมดทุกคนให้พร้อมกันสู้ศัตรูตัวเดียวนี้ พวกลูกจึงจะมีความสุขสบาย จึงจะได้อิ่มหนำสำลาน พ้นจากการกดขี่ขูดรีดของศัตรู พ้นจากการครอบครองที่ชั่วช้าล่าหลัง ที่คอบงำประชาชนลาวเฮา"

แม่กล่าวต่อว่า จากคำพูดดังกล่าว ทำให้แม่ และน้อง ๆ ทุกคนตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิวัติ ทุ่มเททุกหยาดเหงื่อแรงงานเพื่อการปลดปล่อยประเทศชาติ ขณะเดียวกันแม่ก็สอนน้อง ๆ ให้รู้บุญคุณของพรรคฯ รัฐ และเคารพผู้นำที่ไม่ละเลยครอบครัวแม่ เวลาที่แม่ได้รับความลำบาก ตอนนี้แม่มีพี่น้องด้วยกัน สี่ คน หญิง สาม ชาย หนึ่ง เมื่อน้องโตขึ้นแม่ส่งน้องให้เรียน ไปเป็นทหารทั้งสามคนเพื่อเข้าร่วมขบวนการต่อสู้กู้ชาติ และเพื่อรับใช้ประเทศชาติ ส่วนแม่เองก็สืบต่อทำหน้าให้กับแนวลาวอิสระ และรณรงค์ชาวบ้านให้เข้าร่วมกองแม่นักรบ หรือสหพันธ์แม่หญิงลาวฮักชาติ

(สหพันธ์แม่หญิงลาวในปัจจุบัน) เพื่อภารกิจปลดปล่อยชาติ และสร้างสรรค์ประเทศชาติตามแนวทาง และภาระบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาว

4.1 ภาระบทบาท และแนวทางการพัฒนาผู้หญิงของสหพันธ์แม่หญิงลาวในระยะใหม่

สหพันธ์แม่หญิง (ผู้หญิง) เป็นองค์กรจัดตั้งมหาชน เป็นองค์กรปฏิบัติงานหนึ่งของพรรค ฯ เป็นภาคส่วนหนึ่งในระบบเผด็จการกรรมาชีพ สหพันธ์แม่หญิงลาวเป็นตัวแทนให้แก่สิทธิความเป็นเจ้าของผู้หญิงทุกเผ่า ทุกชั้นคน มีหน้าที่รวบรวมความสามัคคี และศึกษาอบรมผู้หญิง ให้ตั้งหน้าเข้าร่วมในภารกิจปฏิวัติสังคมนิยม พร้อมกันนั้นก็ต่อสู้เพื่อปฏิบัติความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ปลดปล่อยผู้หญิงอย่างสมบูรณ์ สำหรับแนวทางในการพัฒนาผู้เป็นแม่ ประธานไกสร พรมวิหาร ได้กล่าวว่า "ต้องเสริมขยายบทบาทของผู้เป็นแม่ในการก่อสร้างครอบครัวแบบใหม่ ก่อสร้างคนรุ่นใหม่ และวัฒนธรรมใหม่สังคมนิยม ต้องเผยแผ่ความรู้เกี่ยวกับจุดหมาย เนื้อใน และวิธีการเลี้ยงดูบอกสอนลูกหลานให้แก่ผู้เป็นพ่อเป็นแม่อย่างกว้างขวาง แนะนำการคุมกำเนิดอย่างมีแผนการเหมาะสม เพื่อปกปักรักษาการขยายตัวของเชื้อแนว" (ประธานไกสร พรมวิหาร, 2005: 13-21)

ดังนั้น สหพันธ์แม่หญิงในฐานะที่เป็นองค์กรที่รัฐมอบหมายหน้าที่ในการดูแลรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของผู้หญิง และเด็กตามรัฐธรรมนูญแห่ง ส.ป.ป. ลาว เพื่อเป็นการปกป้อง และส่งเสริมผู้หญิงให้ร่วมในขบวนการปลดปล่อยชาติ และขบวนการสร้างชาติในระยะใหม่ ขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการผันขยายทิศทางการพัฒนาผู้หญิงของพรรคฯ และรัฐ สหพันธ์แม่หญิงเองได้มีกองประชุมสรุปถอดถอนบทเรียน และวางแผนต่อหน้าเป็นระยะที่แทดเหมาะกับแนวทางการพัฒนาประเทศชาติของพรรคฯ และรัฐตามยุคสมัย มาถึงปัจจุบันกองประชุมใหญ่ทั่วประเทศได้เปิดขึ้นแล้ว 5 ครั้ง แต่ละครั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่แนวทางในการปฏิบัติงานของสหพันธ์แม่หญิง และการกำหนดคำขวัญในการดำเนินงานดังนี้

อนึ่งการนำเรื่องราวของสหพันธ์แม่หญิงมานำเสนอในที่นี้ผู้ศึกษาถือว่าสำคัญมาก เนื่องจากสหพันธ์ฯ เป็นกลไกหนึ่งของอำนาจรัฐใหม่ในการสร้างวาทกรรมความเป็นผู้หญิงเป็นเมียและแม่ที่ดีออกมาเป็นระยะ ๆ ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลต่อแม่ของผู้ศึกษาทั้งสิ้น มากบ้างน้อยบ้าง

กองประชุมครั้งที่ I ปี ค.ศ. 1984

ภาระบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาวระยะปี ค.ศ. 1984-1988

— ศึกษาอบรม ยกระดับความตื่นตัวสังคมนิยม ความรู้ด้านอื่น ๆ รวมทั้งระดับวิทยาศาสตร์เทคนิคของผู้หญิงบรรดาเผ่าต่าง ๆ ให้สูงขึ้น

— เสริมขยายบทบาทความเป็นเจ้าของผู้หญิงลาวในการเข้าร่วมงานคุ้มครองเศรษฐกิจ คุ้มครองรัฐ และคุ้มครองสังคม

— ปฏิบัติความเสมอภาคระหว่างหญิง ชาย ปลดปล่อยผู้หญิงอย่างแท้จริง ประกอบส่วนเข้าในการปกปักรักษาประเทศชาติ และก่อสร้างสังคมนิยม

ทิศทางรวมของสหพันธ์แม่หญิงระยะปี ค.ศ. 1984-1988

— เต้ารวมความสามัคคีผู้หญิงลาวบรรดาเผ่า ชั้นคนอยู่ภายใน และนอกประเทศ เป็นต้น ผู้หญิงผู้ออกแรงงาน (เต้ารวม = รวบรวม, ชั้นคน = ชนชั้น)

— ศึกษาอบรม จัดตั้งผู้หญิงเข้าร่วมบรรดาขบวนการเคลื่อนไหว ดัดสร้าง ก่อสร้างสังคมนิยม ปกปักรักษาประเทศชาติ เข้าร่วมขบวนการดำเนินการปฏิวัติ

— สร้างผู้หญิงลาวใหม่สังคมนิยม ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติปฏิวัติ และความ สามารถทำให้สำเร็จหน้าที่ต่อประเทศชาติ ต่อสังคม และต่อครอบครัวตามคำขวัญ 3 ดี 2 หน้าที่ มีจิตใจสามัคคีภายใน สามัคคีชาติ และสามัคคีสากลอันเหนียวแน่น

กองประชุมครั้งที่ II ปี ค.ศ. 1988

หน้าที่รวมของสหพันธ์แม่หญิงลาวระยะปี ค.ศ. 1988-1993

— ออกแรงรวบรวมความสามัคคีผู้หญิงลาวบรรดาเผ่า ชั้นคนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

— ศึกษาอบรม รณรงค์ผู้หญิงประกอบส่วนปฏิบัติ 2 หน้าที่ยุทธศาสตร์คือ ปกปักรักษาประเทศชาติ และก่อสร้างสังคมนิยม

— ปฏิบัติคำขวัญ 3 ดี 2 หน้าที่ ประกอบส่วนอย่างตั้งหน้าเข้าในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมถึงปี ค.ศ. 2000

— ตั้งหน้าปรับปรุงกงจักรการจัดตั้งขั้นต่าง ๆ ของสหพันธ์แม่หญิงให้หนักแน่น เข้มแข็ง กะทัดรัด เบาบาง แต่มีประสิทธิภาพ

— เปิดกว้างขบวนการแข่งขัน 3 ดี 2 หน้าที่

— ติดตาม ซุกยู้การปฏิบัตินโยบาย ข้อกำหนด กฎหมายที่พัวพันถึงผู้หญิง และเด็ก (ซุกยู้ = ผลักดัน)

— เข้าร่วมขบวนการของผู้หญิงสากลต่อสู้เพื่อสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย และการร่วมมือ

กองประชุมครั้งที่ III ปี ค.ศ. 1993

หน้าที่รวมของสหพันธ์แม่หญิงลาว

— เต้ารวมความสามัคคีผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคนอย่างกว้างขวาง

— ศึกษาอบรม ยกระดับด้านการเมือง แนวคิด และวิชาการให้ผู้หญิง เสริมขยายน้ำใจรักชาติ รักระบอบประชาธิปไตย ประชาชนลาว มูลเชื้อพิระอาจหาญ ขยัน มูลเชื้อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ของผู้หญิงลาวบรรดาเผ่า ยกสูงสติความเป็นเจ้าประเทศชาติ เป็นเจ้าสังคม

— รณรงค์ขบวนการผู้หญิงเข้าร่วมปฏิบัติภารกิจเปลี่ยนแปลงใหม่อย่างรอบด้านของพรรคฯ แผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ

— ตั้งหน้าก่อสร้าง และปรับปรุงองค์กรจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงให้หนักแน่น กะทัดรัด เบาบาง และมีประสิทธิภาพ

— เอาใจใส่ปกป้องสิทธ์ผลประโยชของผู้หญิง และเด็ก

— เปิดกว้างขบวนการปฏิบัติคำขวัญผู้หญิง 3 ดี เพื่อประกอบส่วนเข้าในภารกิจปกปักรักษา และสร้างสรรค์ประเทศชาติให้มั่งมีเข้มแข็ง

— สืบต่อพัวพันกับผู้หญิงบรรดาประเทศเพื่อนมิตร และองค์กรจัดตั้งสากลต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

กองประชุมครั้งที่ IV ปี ค.ศ. 2001

จุดหมายรวมระยะ 5 ปี ของสหพันธ์แม่หญิงลาว (2001-2006)

— ศึกษาอบรมการเมืองแนวคิดให้ผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคน ให้มีน้ำใจรักชาติ ภูมิใจในความเป็นลาว มีสติตื่นตัว เคารพ และปฏิบัติแนวทางนโยบายของพรรค กฎหมายของรัฐ ยึดมั่นอุดมการณ์สังคมนิยม มีความหนักแน่นทางด้านการเมือง มีความรู้ ความสามารถพัฒนาตนเอง และประเทศชาติ มีระเบียบวินัย มีแบบแผนดำรงชีวิตที่สดใส และก้าวหน้า เป็นสัญลักษณ์ในการอานุรักรักษามูลเชื้อวัฒนธรรม ฮีดครองประเพณีอันดีงามของชาติ และรู้รับเอาวัฒนธรรมที่ก้าวหน้าของโลกอย่างมีการเลือกเฟ้น

— เพิ่มทวีความสามัคคีเป็นเอกภาพผู้หญิงลาวบรรดาเผ่า ชั้นคนให้กว้างขวาง หนักแน่น โดยเริ่มจากความสามัคคีเป็นเอกภาพภายในคณะนำสหพันธ์แม่หญิงแต่ละขั้น สมาชิกสหพันธ์แม่หญิงเป็นใจกลาง เพื่อเต้ารวมกำลังแรงสังรวมของผู้หญิงทั่วสังคม

— ตั้งหน้าปรับปรุงก่อสร้างการจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงทุกขั้น ให้หนักแน่นเข้มแข็งด้านการเมือง แนวคิด และการจัดตั้ง ปรับปรุงแบบแผนวิธีการทำงานให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ทำให้การจัดตั้งของผู้หญิงอยู่ขั้นรากฐานมีความหนักแน่นกว่าเก่า

— รณรงค์ผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคน เป็นเจ้าการเข้าร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การปกปักรักษาความสงบสุขของชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ยกสูงสติระวังตัว ต้านทุกกลอุบาย หันเปลี่ยนโดยสันติของพวกผู้คนบ่ดี เป็นเจ้าการจำกัด และแก้ไขปรากฏการณ์ย่อท้อในสังคม เป็นต้นในหมู่ผู้หญิงให้ลดลงเทื่อละก้าว

— เพื่อลดผ่อนในการแบกหาบด้านงบประมาณของรัฐ สหพันธ์แม่หญิงแต่ละขั้นต้องสู้ชน และสร้างให้มีแหล่งรายได้ที่ถูกต้องตามกฎหมายให้แก่องค์กรของตน

— สู้ชนทำให้คำขวัญ 3 ดี กลายเป็นการกระทำตัวจริงของทั่วทั้งสังคมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การพัฒนาผู้หญิงลาวบรรดาเผ่ามีบาทก้าวหันเปลี่ยนไปสู่คุณภาพใหม่ที่หนักแน่น ทำให้ความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ได้รับการจัดตั้งปฏิบัติตัวจริงหลายขึ้น

ทิศทางรวมของสหพันธ์แม่หญิงลาว

— สหพันธ์แม่หญิงทุกขั้นต้องถือเอางานศึกษาอบรมการเมือง แนวคิดเป็นหลัก โดยติดพันกับการปรับปรุงการจัดตั้ง และก่อสร้างพนักงาน การสร้างขบวนการ 3 ดี และการจัดตั้งปฏิบัติโครงการพัฒนาผู้หญิง ทำให้การพัฒนาด้านแนวคิดไปเคียงคู่กับการพัฒนาด้านวัตถุ

— สหพันธ์แม่หญิงลาวแต่ละขั้น ต้องเป็นใจกลางเต้ารวมความสามัคคีเป็นปึกแผ่นผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคนเพื่อเสริมขยายแนวคิดประดิษสร้าง ความอาจสามารถอันบ่มซ้อน และคุณลักษณะอันดีงามของผู้หญิงเข้าในการปกปักรักษา และสร้างสรรค์ประเทศชาติอย่างแข็งแรง

— สืบต่อปรับปรุงองค์กรจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงทุกขั้น ไปตามทิศทางกะทัดรัด สมเหตุสมผล แต่รับประกันคุณภาพด้านการงาน เอาใจใส่ก่อสร้างพนักงานหลักแห่ง พนักงานสืบ ทอดให้มีคุณสมบัติศีลธรรมปฏิวัติ มีความรู้ ความสามารถอันแน่นอน สมกับความเรียกร้องต้องการหน้าที่ทางการเมือง ทั้งติดแน่นกับรากฐาน และขบวนการตัวจริง ขยายสมาชิกเพื่อเต้ารวมเอามหาชนผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคน เข้ามาเคลื่อนไหวในองค์กรจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงให้หลายขึ้น

— เพิ่มทวีการตรวจสอบ การจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิง เพื่อให้การจัดตั้งมีความหนักแน่นเข้มแข็ง และมีความโปร่งใส

— รณรงค์ จัดตั้ง นำพา และสร้างเงื่อนไขให้ผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคนเสริมขยาย ยกระดับความรู้ ความสามารถในทุกด้าน คือ ด้านการศึกษา วิชาการ วิชาชีพอันเหมาะสม ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพขั้นต้น การนำใช้วิทยาศาสตร์เทคนิคเข้าในการผลิต ส่งเสริมสติปัญญา หัวคิดประดิษฐ์สร้าง และความสามารถในการพึ่งตนเอง กุ้มตนเอง สร้างความเข้มแข็งด้วยตนเอง ผ่านผ่าความยากลำบาก เป็นเจ้าการในการปฏิบัติบรรดาโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของชาติ และโครงการพัฒนาผู้หญิงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกสูงคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงและเด็ก

— สืบต่อรณรงค์ผู้หญิงบรรดาเผ่า ชั้นคนประกอบเข้าในการปกปักรักษาความสงบของบ้านเมือง ความเป็นระเบียบในสังคม ปกปักรักษา และเสริมขยายมูลเชื้อวัฒนธรรม ฮีตครองประเพณีอันดีงามของชาติ ของผู้หญิงลาว เป็นเจ้าการในการต่อต้านปรากฏการย่อท้อในสังคมเป็นต้นในหมู่ผู้หญิง

— สืบต่อเพิ่มทวีการร่วมมือกับบรรดาประเทศเพื่อนมิตรในโลก และองค์กรจัดตั้งสากลเพื่อดึงดูดเอาทุน และบทเรียนมาประกอบส่วนเข้าในการพัฒนาผู้หญิงตามภาระบทบาทของตน

กองประชุมครั้งที่ V ปี ค.ศ. 2006

คาดหมายสู้ชน 5 ปี ของสหพันธ์แม่หญิงลาว (2006-2010)

— คณะสหพันธ์แม่หญิงลาวแต่ละขั้น ต้องเอาใจใส่ชี้นำ ๆ พาสมาชิกสหพันธ์แม่หญิงผู้หญิงบรรดาเผ่า บรรดาชั้นคน จัดตั้ง และผันขยายมติกองประชุมใหญ่ครั้งที่ VIII ของพรรค มติกองประชุมใหญ่แม่หญิงลาวทั่วประเทศครั้งที่ V บนพื้นฐานการจัดตั้งปฏิบัติแผนพัฒนาผู้หญิงให้บรรลุผลสำเร็จตามคาดหมาย

— เพิ่มทวีความสามัคคีผู้หญิงลาวบรรดาเผ่า บรรดาชนชั้นให้เป็นปึกแผ่น เพื่อเป็นกำลังแรงสังรวมในการจัดตั้งปฏิบัติภาระบทบาทให้บรรลุตามคาดหมาย จัดตั้ง ศึกษาอบรมการเมืองแนวคิดเพื่อเชื่อมชึมนโยบายแนวทางของพรรค รัฐธรรมนูญ กฎหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของรัฐบาล ศึกษาอบรมน้ำใจรักชาติ รักบ้านเกิดเมืองนอน รักระบอบประชาธิปไตย ประชาชนลาว แนใส่ปรับปรุงคุณสมบัติทางการเมืองของผู้หญิงลาวบรรดาเผ่าให้หนักแน่น เข้มแข็ง มีสติระวังตัวต่อเล่ห์เหลี่ยมของศัตรู เชิดชูสติชาติ ห้าวหันประกอบส่วนในการรักษาหมากผลของการปฏิวัติที่ได้มา

— ปรับปรุง ก่อสร้างการจัดตั้งแม่หญิงทุกขั้นให้มีความหนักแน่น เข้มแข็ง หลายรูปแบบปรับเปลี่ยนแบบแผนการทำงาน ขยายตัวทางด้านปริมาณ และคุณภาพ ถือเอางานก่อสร้างพรรคก่อสร้างพนักงานติดพันกับการเคลื่อนไหวหน้าที่การงานของสหพันธ์แม่หญิง ทำให้พรรค อำนาจการปกครอง และทุกภาคส่วนในสังคมมีความเชื่อมั่น และสนับสนุนองค์กรจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงก็คือสนับสนุนผู้หญิง

— เปิดกว้างขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงแต่ขั้นเทิงลงสู่รากฐาน ตั้งหน้าประกอบส่วนเข้าขบวนการแก้ไขความยากจน ลดผ่อนการถ่างป่าทำไร่ ยุดติการปลูกฝิ่นคืนใหม่ ชุกยู้ขบวนการผลิตเป็นสินค้า รณรงค์ และสร้างเงื่อนไขให้ผู้หญิงเข้าร่วมในการปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของรัฐ เป็นต้นแผนยุทธศาสตร์เพื่อการเติบโต และลดผ่อนความยากจนแห่งชาติ ชุกยู้การจัดตั้งปฏิบัติคำขวัญข้อแข่งขัน 3 ดีให้เป็นขบวนการฟดฟื้น และกว้างขวาง

— เพิ่มการร่วมมือกับบรรดาประเทศในภาคพื้น เพื่อยาดแย่งเอาทุน และความรู้มาพัฒนาผู้หญิงลาวตามภาระบทบาทอย่างมีการเลือกเฟ้น

ทิศทางรวม 5 ปี (2006-2010)

— ปรับปรุงองค์กรจัดตั้งแม่หญิงอยู่รากฐาน เข้าร่วมในการก่อสร้างบ้าน และกลุ่มบ้านพัฒนาตามคำสั่งแนะนำของกมการเมืองศูนย์กลางพรรคฯ วางออก

— เต้ารวมความสามัคคีผู้หญิงบรรดาเผ่า บรรดาชั้นคน และทุกภาคส่วนในสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่บทบาทขององค์กรจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิง และปฏิบัติมติกองประชุมใหญ่ครั้งที่ VIII ของพรรคฯ และมติกองประใหญ่สหพันธ์แม่หญิงลาวครั้งที่ V ให้ได้รับผลดี

— จัดตั้งผันขยายบทเรียน ผลสำเร็จของตัวแบบการสร้างตั้งกองทุนสินเชื่อ ฝากประหยัดให้กว้างขวาง แนใส่การพัฒนากองทุนสินเชื่อ และกองทุนพัฒนาผู้หญิงเป็นที่เต้ารวมความสามัคคี แนใส่ (มุ่งสู่) เพื่อแก้ไขความยากจนของประชาชน เป็นต้นผู้หญิงเพื่อเป็นการประกอบส่วนในการปรับปรุงระบบการเมืองอยู่ขั้นรากฐานให้เข้มแข็ง

— เอาการก่อสร้างพรรคฯ พัฒนาผู้หญิง และสร้างขบวนการผู้หญิง เป็นต้นแม่นตั้งหน้าศึกษาอบรมการเมือง แนวคิดคุณสมบัติทางการเมือง ยกระดับวัฒนธรรม ฝึกอบรมด้านวิชาชีพวิชาการ ทำให้ผู้หญิงได้รับการพัฒนาทุกด้าน ส่งเสริมสิทธ์เสมอภาคระหว่างหญิงชายในครอบครัวและสังคม

ข้อความทั้งหมดที่ยกมาข้างบนนี้ ผู้ศึกษาจัดว่าเป็นวาทกรรมชุดต่าง ๆ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาโดยสถาบันที่มีอำนาจในการผลิตความรู้ชุดใหม่มากมายหลายชุดที่ในที่สุดแล้ว นำไปสู่ปฏิบัติการของวาทกรรมเหล่านั้นในชีวิตของแม่ทุกช่วงวัย

4.2 ครอบครัว และชีวิตของแม่ในวัยเด็ก

4.2.1 บทบาทหน้าที่ และการละเล่นในวัยเด็ก

แม่ชื่อ บุญเพง เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1951 ที่บ้านหิน เมืองหมอก แขวงเชียงขวาง แม่เป็นลูกสาวคนโต ดังนั้นงานในบ้าน งานดูแลน้องจึงตกมาเป็นหน้าที่ของแม่ส่วนมาก แม่เล่าว่า ชีวิตของแม่มีทั้งความสุขสบาย และความยากลำบาก เมื่ออายุ 5-6 ปี แม่เริ่มทำงานบ้านเช่น เก็บกวาดบ้าน ให้อาหารเป็ดไก่ ล้างถ้วยชาม ดูแลน้องเวลายายไปทำงานนอกบ้าน บางวันยายนึ่งข้าวทิ้งไว้ แม่ทั้งเอาน้องทั้งดังไฟ (จุดไฟ) ใส่ไหข้าว เมื่อข้าวสุกจึงไปเรียกชาวบ้านมาปงให้เพราะไหข้าว (ภาชนะสำหรับนึ่งข้าวทำจากไม้) หนักยกไม่ไหว อาหารสำหรับน้องแม่ต้มไข่เป็ดไข่ไก่ เอาะปลาแดก

(หมกปลาร้า) ให้น้องแต่ละวัน มีหลายครั้งน้องหิวข้าว ทำอาหารไม่ทันเพราะต้องทำงานอย่างอื่นด้วย แม่เอาหมากเผ็ด (พริก) หมากเขือปลาแดกล้างน้ำแล้วเอาให้น้องกิน ตอนมีน้องคนเดียวสองคนไม่ลำบากเท่าไร ถึงเวลามีสาม สี่คน แม่ต้องทำงานหนักมากขึ้นจนจ่อยผอม เห็นเพื่อนเล่นตามเดิ่นบ้าน อยากไปเล่นด้วยก็ไปไม่ได้ ต้องช่วยยายทำงานบ้าน และดูแลน้อง แต่ถ้าไปเล่นกับเพื่อนก็ต้องเอาน้องไปด้วยทั้งหมด เล่นได้ไม่นานยายก็เรียกกลับบ้าน เพราะยายสอนแม่ว่า ผู้หญิงไปเล่นหลายมันไม่งาม ชาวบ้านกล่าวขวัญ (นินทา) เมื่อน้องโตขึ้นพอช่วยดูแลน้องเล็กได้แล้ว แม่ออกทำงานนอกบ้านกับยายเช่น ดูแลสัตว์เลี้ยง ไปเก็บเห็ด เก็บไม้ฟืน เก็บไม้แปกไต้ไฟ (ไม้สนทำเชื้อไฟ) และหาอาหาร เพราะผู้เป็นพ่อไม่ได้อยู่บ้าน ไปค้าต่างเมืองประจำ

เนื่องจากครอบครัวแม่ เป็นครอบครัว **"แก่นสานการประติวัติ"** แม่เริ่มทำงานส่งจดหมายให้แนวลาวอิสระเมื่ออายุ 8 ปี (1959) ตาเป็นคนเขียนจดหมายเพื่อรายงานความลับ และการเคลื่อนไหวของศัตรูส่งให้แนวลาวอิสระที่อยู่ในป่า และส่งจดหมายเพื่อนัดประชุม บางครั้งแม่ได้เข้าร่วมการประชุมด้วย เวลาเข้าร่วมประชุมแม่จดบันทึกการประชุม แม่รู้หนังสือไม่มาก บางตัวที่เขียนไม่ได้ แม่ก็เว้นวรรคเอาไว้เมื่อกลับบ้านจึงถามผู้รู้แล้วเติมใส่ งานส่งจดหมายที่แม่ทำ ครั้งแรกที่ไปส่งจดหมาย ตาเป็นคนพาไป เพื่อบอกที่ซ่อนจดหมาย หลังจากนั้นแม่เป็นคนไปเองพร้อมกับการไปเลี้ยงควายอยู่ป่า แม่เล่าว่าที่ซ่อนจดหมายเพิ่นเอาบั้งไม้ไผ่ฝังไว้ใกล้กับเถียงไร่ (กระท่อมมุงหลังคา หลังเล็ก ๆ ไว้นั่งพัก) แล้วเอาหญ้าปกไว้ เวลาเอาจดหมายไปไว้ก็ทำเหมือนเก็บผักตามไร่พอถึงที่ซ่อนจดหมายก็เอาสอดใส่บั้งไม้ไว้ แล้วกลับมาเลี้ยงควาย นอกจากส่งจดหมายแล้วแม่ยังทำงานเป็นผู้สืบข่าวการเคลื่อนไหวของศัตรูแล้วส่งข่าวให้แนวลาวอิสระ ขณะเดียวกันก็เข้าร่วมขบวนการศึกษาที่แนวลาวอิสระจัดให้ พร้อมทั้งเรียนรู้ในครอบครัว และชุมชน

4.2.2 การศึกษาในชนนบท และการเรียนรู้ในครอบครัวชุมชน

การทำงานให้กับแนวลาวอิสระ แม่ต้อนเขียนหนังสือในบางครั้ง แต่แม่ไม่ได้เข้าเรียนหนังสืออยู่โรงเรียน มีแต่น้องชายได้เรียนคนเดียว แม่เข้าโรงเรียนประชาศึกษา เป็นโรงเรียนของแนวลาวอิสระ ที่สอนอยู่ตามป่า บทเรียนที่เรียนส่วนมากเป็นการศึกษาแนวคิดการเมือง ความรักชาติ รักบ้านเกิดเมืองนอน ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศชาติ ปลดปล่อยตนเอง นอกนี้ก็มีการเรียนภาษาลาว ครูสอนภาษาลาวไม่ได้จบวิชาครู เพียงอ่านได้เขียนเป็น ช่วงแรกแม่ไม่มีสมุดเขียนยายเอาแผ่นแป้นมาทำเป็นกระดานเล็กให้ ใช้ถ่านไฟดำแทนดินสอพอง เวลาเรียนคือเวลาออกไปเลี้ยงวัวควาย หรือไม่ก็เวลาออกไปเก็บไม้ฟืน ก่อนจะออกบ้าน ครู และเด็กทุกคนจะไม่ออกพร้อมกัน นัดกันออกบ้านเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มสองสามคน แล้วพบกันที่จุดนัดหมาย ที่เรียนส่วนมากเรียนอยู่ก้องร่มไม้ (ใต้ร่มไม้) ใช้หัวเข่าแทนโต๊ะเพื่อเขียนหนังสือ ครูเตรียมบทสอนมาก่อนแล้ว พอมาถึงก็

สอนเรื่องแนวคิดทางการเมืองนิดหน่อย อ่านบทเรียนให้นักเรียนฟังครั้งสองครั้ง นัดวันเรียน สถานที่เรียนครั้งต่อไป แล้วปล่อยให้นักเรียน เรียนเอง เพราะครูอยู่นานไม่ได้กลัวถูกจับได้ ส่วนนักเรียนเมื่อจดบทเรียนเสร็จก็ทำลายบทสอนของครูทิ้งเพื่อไม่ให้ฝ่ายศัตรูจับได้ แล้วแยกกันไปเรียนด้วยตัวเอง ถ้าไม่เข้าใจตัวไหนก็นำมาถามครูในวันต่อมา

บางครั้งครูที่มาสอนเป็นผู้นำที่มาจากฝ่ายแนวลาวอิสระ สหพันธ์แม่หญิง และพระสงฆ์จากขั้นแขวง และศูนย์กลางผลัดเปลี่ยนกันมา สำหรับการศึกษาด้านแนวคิดการเมือง ครูมาจากผู้ต่างหน้า (ผู้แทน) แนวลาวอิสระ เพื่อสอนให้เห็นถึงผลร้ายของสงคราม สอนให้รู้ถึงความรักชาติ รักบ้านเกิดเมืองนอน ประกอบส่วนเข้าขบวนการปฏิวัติ ครูได้นำเอาบทเพลงบทลำที่สื่อถึงความรักชาติ ส่งเสริมการปฏิวัติ ปลดปล่อยชาติ ปลดปล่อยประชาชน ครูที่มาจากสหพันธ์แม่หญิงลาว ลงมาให้คำชี้แนะในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก และรณรงค์ ก่อสร้างสมาชิกใหม่ให้มากขึ้น การสอนสอนให้รู้จักหน้าที่ของผู้หญิงในการช่วยเหลือกองทหาร รณรงค์ของขวัญ ข้าวสารอาหารแห้งส่งให้ทหารแนวหน้า สำหรับพระสอนเรื่องการทำดี การให้ความช่วยเหลือคนอื่น การทำบุญทำทาน

นอกจากการเรียนหนังสือที่มีครู และพระมาสอนแล้ว ผู้หญิงแม่ยังต้องเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตประจำวันจากครอบครัว และการปฏิบัติการร่วมกับชุมชน ในครอบครัวแม่ถูกสอนให้รู้จักหน้าที่ของผู้หญิงแต่เด็ก เป็นต้นหน้าที่ในการทำงานบ้าน การทำอาหาร การดูแลเสื้อผ้าอาภรณ์ การแต่งกาย การทอผ้า การรับแขก การรู้จักเคารพผู้ใหญ่ รู้จักมารยาทในครอบครัว และสังคม ในชุมชนแม่ได้เรียนรู้การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น การทำบุญตามเทศกาล การทำพิธีกรรมทางศาสนา การเรียนรู้และปฏิบัติฮีด 12 ครอง 14 การทำงานรวมหมู่ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่ทำนา หรือการขนไม้ฟืน นอกจากนี้ยังเรียนรู้ และทำหน้าที่ในการเป็นสมาชิกของแม่นักรบ

4.3 วัยสาวกับบทบาทหน้าที่การเป็น “แม่นักรบ”

แม่นักรบเป็นชื่อกลุ่มของผู้หญิงแม่บ้านที่ทำงานในพื้นฐานตามชนบทให้แก่สหพันธ์แม่หญิงลาวในปัจจุบัน ถ้าเป็นหนุ่มสาวก็เรียกว่า “กองยุวันนาลี” กองยุวันนาลี และกองแม่นักรบทำงานเคลื่อนไหวร่วมกับแนวลาวอิสระเพื่อปลดปล่อยชาติ ปลดปล่อยผู้หญิง เพราะการปลดปล่อยชาติมีความจำเป็นต้องปลดปล่อยผู้หญิง ดังประธาน โฮจีมิน ผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ที่รัฐลาวเดินตามแนวทางการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ได้กล่าวว่า

“พูดถึงผู้หญิง หมายความว่าพูดถึง ½ ของสังคม ถ้าไม่ปลดปล่อยผู้หญิงก็หมายความว่าก่อสร้างสังคมนิยมแต่เพียงครึ่งเดียว”

เพราะฉะนั้น ผู้หญิงต้องเข้าร่วมดำเนินการปฏิวัติกรรมาชีพ จึงปลดปล่อยตนเองได้ โดยอิงตามทิศทางการปลดปล่อยผู้หญิงของพรรคคอมมิวนิสต์ พรรคฯ และรัฐบาลลาว ได้ให้ความสำคัญต่อการปลดปล่อยชาติปลดปล่อยประชาชน ก็คือการปลดปล่อยผู้หญิงลาวบรรดาเผ่าอยากปลดปล่อยผู้หญิง พรรคฯ รัฐส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้าร่วมการปฏิวัติ ถ้าไม่มีผู้หญิงเข้าร่วมการปฏิวัติก็ยากที่จะสำเร็จ ดังท่านไกสร พรมวิหาร กล่าวไว้ว่า

"ถ้าบ่ดำเนินการปฏิวัติสังคมนิยม แม่หญิงก็จะบ่ได้รับการปลดปล่อยอย่างสมบูรณ์ เพราะว่ามีแต่การปฏิวัติสังคมนิยมเท่านั้นจึงจะลบล้างละบอบคนขูดรีดคนได้ ถ้าบ่มีแม่หญิงเข้าร่วมการปฏิวัติสังคมนิยมก็จะบ่สำเร็จ...การปลดปล่อยผู้หญิงเนื้อแท้คือการปลดปล่อยกำลังการผลิตชุกยู้การปฏิวัติ เพราะฉะนั้นการปลดปล่อยผู้หญิงจึงเป็นปัญหาใหญ่หนึ่ง สำคัญซึ่งมีลักษณะยุทธศาสตร์ในการงานทั้งหมดแห่งการขนไขวมหาชนของพรรค"

ในหนังสือประวัติมูลเชื้อของสหพันธ์แม่หญิงลาว (2010: 2-3) กล่าวไว้ว่า ขบวนการปลดปล่อยชาติ ก็คือปลดปล่อนผู้หญิง มีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวนำพาในการต่อสู้ ซึ่งเป็นขีดหมายสำคัญอย่างหนึ่งของผู้หญิงลาว พรรคถือว่าผู้หญิงกวม (ครอบคลุม) เอาครึ่งหนึ่งของพลเมืองทั่วประเทศ ผู้หญิงเป็นกำลังแรงอันยิ่งใหญ่ในทุกโขงเขตการงาน และยังเป็นกำลังแรงในการผลิตซ้ำแรงงาน (หมายความว่ามีบทบาทในการให้กำเนิดคนรุ่นใหม่) ผู้หญิงมีฐานะอันสำคัญในครอบครัว มีประโยชน์ในการตัดสินต่อภารกิจของลูก ผัว และพรรคฯ ได้วางแนวทางนโยบายเกี่ยวกับการปลดปล่อยผู้หญิง พร้อมทั้งขนไขวผู้หญิงด้วยความหมั้นเหนียวทนทาน ให้ผู้หญิงตั้งหน้าเข้าร่วมในการต่อสู้ต้านพวกจักรพรรดิล่าเมืองขึ้น และศักดินาด้วยบรรดารูปการ วิธีการอันมีไหวพริบ เหมาะสมกับระยะการหันเปลี่ยนของการปฏิวัติ

จากนั้นมาผู้หญิงลาวบรรดาเผ่าอยู่ที่ต่าง ๆ ได้พากันลุกขึ้นต่อสู้ เข้าร่วมขบวนการปฏิวัติปลดปล่อยชาติ ปลดปล่อยตนเองจากการเกณฑ์ไปเป็นกุลี การทุบตีทรมาน การกดขี่ การข่มขืนชำเรา และการเสียค่าหัว (ภาษี) อันหนักหน่วง ผู้หญิงจำนวนมากได้รับการรณรงค์เข้าเป็นพนักงานรากฐานของการปฏิวัติ เป็นต้น การผลิตอาวุธ สร้างหลาว ขวาก ซุกเซื่อง ลำเลียงอาวุธ อาหาร นำเอาข่าวคาวไปให้แก่ลูกผัวที่ร่วมการต่อสู้ ขณะเดียวกันกองยุวันนาลี ที่เป็นหนุ่มสาว ได้รับการจัดตั้งขึ้นอยู่ตามหมู่บ้านชนบทเกือบทุกแห่งทั่วประเทศ บทเพลง แบบฟ้อนที่มีการส่งเสริมการปฏิวัติได้สร้างขึ้น เช่น เพลง "ยุวันนาลี" เพลง "เพศหญิงลาวก้าวขึ้น" เพลง "ต่อต้าน" และเพลงอื่น ๆ ได้ถูกนำมาแสดงตามหมู่บ้าน เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมการปฏิวัติ อย่างทั่วหน้า (ສ ູ ບກາງ ສະຫະພ ັ ນແມ ່ ຍ ິ ງລາວ, 2010: 2-5)

สำหรับแม่ ผู้ซึ่งมีครอบครัวเป็นแก่นสานการปฏิวัติ และแม่เองก็ได้เข้าร่วมการปฏิวัติมาแต่เด็ก เมื่อโตเป็นสาว แม่ถูกคัดเลือกให้เป็นผู้ต่างหน้าในการขนไขว รงณรงค์ประชาชนให้เข้าร่วมกระบวนการเป็นสมาชิกสหพันธ์แม่หญิง แม่เล่าว่า เมื่อแม่อายุ 13 ปี ภายหลังที่แม่ถูกเลือกให้เป็นผู้ต่างหน้าในการรณรงค์เอาผู้หญิงมาเข้าร่วมการปฏิวัติ แม่ได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่การนำที่มาแต่เวียงจันทน์ หลัก ๆ แม่ได้รับการฝึกสามเรื่องคือ หนึ่ง ฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนหนังสือ สองฝึกอบรมเกี่ยวกับภารกิจของแนวลาวอิสระ และสามฝึกอบรมเกี่ยวกับกองยุวันนะลี และแม่นักรบ การสอนหนังสือ แม่เรียนการเขียนการอ่านให้มากเพื่อไปสอนประถมปีที่ 1 และปีที่ 2 การฝึกอบรมเกี่ยวกับภารกิจของแนวลาวอิสระ ครูสอนให้แม่รู้การอธิบายให้ประชาชนเห็นได้ถึงความยากจน และความจำเป็นในการเก็บส่งลำเลียงอาหารให้ทหารแนวลาวอิสระ สร้างให้ประชาชนรู้รักชาติ รักทหาร และช่วยเหลือทหารในทุกด้าน สำหรับการฝึกเกี่ยวกับกองยุวันนาลี และแม่นักรบ แม่เป็นหัวหน้ากองยุวันนาลี ฝึกให้รู้การสร้างกลุ่ม สร้างวัยหนุ่ม วัยทำงาน แม่บ้านแม่เรือน ให้มาเคลื่อนไหวร่วม จัดตั้งการแสดง การฟ้อนตามชุมชนเพื่อส่งเสริมแนวลาวอิสระ และต่อสู้กู้ชาติรักษาแผ่นดินที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน

แม่รับผิดชอบสอนหนังสือให้เด็ก และผู้ใหญ่ที่มาเรียนประชาศึกษาประถม 1 และ 2 การเรียนจะมีของขวัญให้ คนไหนเรียนได้ดีจะได้สมุดเป็นของขวัญหลังสรุปการเรียน เรื่องการเก็บข้าวสารอาหารแห้ง และของใช้จำเป็นให้ทหาร แม่เป็นผู้นำในการจัดตั้งปฏิบัติ เมื่อเก็บมาแล้วก็แบ่งทยอยลักส่งให้ทหารที่อยู่แนวหน้า สำหรับการทำหน้าที่ในการสร้างกลุ่ม รณรงค์ชาวหนุ่ม (หน่วยการจัดตั้งเยาวชนทางการเมืองโดยพรรคฯ) วัยหนุ่ม และแม่บ้านแม่เรือนให้มาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การทำงานนี้แม่พบความยากลำบากไม่น้อย เนื่องจากแม่มีอายุน้อย เวลาไปพูดคุยกับคนที่มีอายุมากกว่าเขาไม่ให้ความร่วมมือ และไม่มาร่วมกลุ่มด้วย บางคนอ้างว่า ไม่มีเวลาต้องออกไปหาอยู่หากิน บางคนมาไม่ได้เพราะต้องดูแลลูกดูแลครอบครัวเฒ่าแก่ เมื่อแม่เป็นคนพูดกับชาวบ้านไม่ได้ แม่รายงานให้สหพันธ์แม่หญิงในระดับเมือง และแขวง เมือง และแขวงลงมาพูดคุยเอง บางครอบครัวให้ความร่วมมือ บางครอบครัวไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้น จึงได้สร้างสหกรณ์ขึ้นมา ด้วยการจ่ายเงินปึ้ม (สมุดคูปอง) ให้ผู้ที่ทำงานร่วมกลุ่ม เพื่อไปแลกเอาของจากสหกรณ์ เช่น เสื้อผ้า ที่นอน ฝ้ายไหม อาหารกระป๋อง ข้าว สมุดหนังสือ ยาป๊วพยาธิ (ยารักษาโรค) ฯลฯ ผู้ที่สามารถมาซื้อของในสหกรณ์ได้ต้องมีสมุดเงินปึ้ม ดังนั้นจำเป็นต้องเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่ม ต้องสร้างตน และครอบครัวดีจึงจะได้สมุดเงินเดือน ถ้าไม่เป็นคนดี ไม่เข้าร่วมกลุ่มเวลามาซื้อของในสหกรณ์เขาก็ไม่ขายให้ กฎนี้ทำให้แม่บ้านแม่เรือน และวัยหนุ่มมีความจำเป็นต้องใช้ของในสหกรณ์จึงเข้าร่วมขบวนการในการสร้างกลุ่มสหพันธ์แม่หญิงที่แม่เป็นผู้นำ

มาตรฐานการเลือกสมาชิกสหพันธ์แม่หญิง หลักๆ เลือกเอาผู้ที่มีน้ำใจรับผิดชอบ ไม่ยอมไขความลับให้ศัตรู ต้องรู้ความหมายของธงชาติ ผู้ที่ถูกเลือกมาจะต้องเป็นสมาชิกสำรองสามเดือน ภายในสามเดือนหัวหน้าหน่วยต้องติดตามดูการเคลื่อนไหวของผู้เกี่ยวข้อง เมื่อทำงานดีมีผลงานจึงให้เป็นสมาชิกสมบูรณ์ การจัดตั้งหน่วย หน่วยหนึ่งมี 12 คน และ จุดหนึ่งมี 5-6 คน ก็สามารถเคลื่อนไหวได้แล้ว แม่กล่าวว่า แม่ได้รับมอบหมายหน้าที่ในการรณรงค์ผู้หญิงเข้าเป็นกลุ่ม เป็นหน่วย แม่กำหนดแบบแผนการดำรงชีวิตให้ผู้อยู่ในเป้าหมายตามการแนะนำของขั้นเทิง รณรงค์ให้รู้จักทิศทางของพรรคฯ และรัฐ เข้าใจแจ้งต่อหน้าที่ผู้หญิงในการช่วยเหลือพรรคฯ และรัฐ นอกจากนี้ยังรณรงค์ผู้หญิง ให้ความสะดวกแก่ลูกผัวในการประกอบหน้าที่การงาน เวลาผัวไปทำงานก็ไม่ให้ขัดข้อง ไม่จ่มไม่ด่าผัว สร้างความสามัคคีระหว่างครอบครัว ครอบครัวไหนไม่ดีก็เรียกประชุมกล่าวความผิดต่อที่ประชุมให้ทุกคนรับรู้ ครอบครัวไหนดีก็ได้รับการยกย่อง มีรางวัลให้ หน่วยสหกรณ์มีข้าวก็เอาข้าวให้ หรือไม่ก็เอาผ้า เอาฝ้ายเอาไหมให้ตามที่มี ถึงปี ค.ศ. 1967 ยายเสียชีวิต ถึงแม่จะเป็นลูกกำพร้า ต้องดูแลน้อง ๆ แต่แม่ก็ยังทำบทบาทหน้าที่นี้มาตลอด

4.4 ประสบการณ์การเป็นลูกกำพร้ากับการถูกว่า "นางเพงสิ้นผืนเดียว" (สิ้น = ซิ่น)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในส่วนนี้ อาจกล่าวได้ว่า ปฏิบัติภายใต้ความเชี่ยวชาญด้านสา

เมื่อเป็นเด็กแม่มีความสุข เงินมีใช้ เสื้อผ้าได้นุ่งของดี หลังตาถูกจับข้าวของในบ้านถูกทหารศัตรูยึดไปหมด เมื่อตาออกจากคุกต้องติดฝิ่น แม่และยายพากันไปหาปลา หาผักมาทำเป็นอาหารสุกไปแลกยาฝิ่นให้ตากิน พอยายเสียชีวิตด้วยเรือบินศัตรูทิ้งระเบิดเมื่อวันที 1 มกราคม ค.ศ. 1967 หน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมดในครอบครัวตกมาเป็นของแม่ส่วนมาก แม่เป็นพี่สาวคนโต ตอนยายเสียชีวิตแม่อายุ 16 ปี สังคมที่แม่อยู่ตอนนั้นอายุ 16 ปี ถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว แม่มีผู้บ่าวซึ่งผู้ใหญ่หมายให้ชื่อเชียงคำจัน หลังจากที่ยายเสียชีวิต เสื้อผ้า ของใช้ และบ้านถูกเผาด้วยระเบิดของศัตรู แม่และน้องพากันร้องไห้อยู่เดิ่นบ้านไม่มีที่จะไป แม่ของผู้บ่าวแม่จึงเรียกไปอยู่บ้านเขาพร้อมทั้งบอกแม่ว่า "ให้พวกลูกอยู่ที่นี้ก่อน กินทานให้แม่เสร็จแล้วค่อยออกไปหาที่อยู่ใหม่" แม้จะเป็นแม่ของผู้บ่าว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะให้ที่พักพิงอันยาวนานแก่ครอบครัวแม่ได้ในเวลานั้น เพราะแม่ยังมีน้องทั้งสามคน และยังมีพ่อกินยาฝิ่นที่แม่ต้องรับผิดชอบ

แม่อยู่กับครอบครัวผู้บ่าวได้เจ็ดวันแล้วไปขออยู่กับญาติ (ชื่อแม่นายพั้ว) ที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกับยาย แม่อยู่กับแม่นายพั้วได้ 5 เดือน แล้วออก ช่วงที่อยู่กับแม่นายพั้ว แม่มีความทุกข์ใจมากที่สุด แม่เล่าพร้อมทั้งร้องไห้ว่า "เวลาที่แม่อยู่กับเพิ่น เพิ่นด่า เพิ่นร้าย จนบ่มีคำที่จะด่า ด่าให้ทำงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน แม่นายพั้วถูกไปลำเลียงแนวหน้า เพิ่นก็บ่ไป เพิ่นให้แม่ไปแทน แม่ถูกปืนศัตรูที่หลังยังเป็นปิ้ว (รอย) ทุกวันนี้ เวลาอยู่บ้านแม่ไปหาปลา หาเห็ด ถ้าลูกเพิ่นไปได้มาน้อยก็

บอกว่าได้หลาย ที่แม่ไปได้มาหลายก็ไม่พอใจ และบ่เว้าดีนำแม่จักเทื่อ เงินคำที่พี่น้องเอาให้แม่ แม่เอาเซื่อง (ซ่อน) ไว้นำเสื้อผ้าก็ถูกเพิ่นลักเอาหมด" ถึงเพิ่นจะด่าทอแม่ และน้อง ๆ เท่าไร แม่ก็อดทนเอาเพราะไม่มีที่จะอยู่ แม่ทุกข์มากร้องไห้ทุกวัน แม่เล่าว่า "ความทุกข์ที่แม่มีตอนนั้นมากกว่าความทุกข์ตอนที่แม่ของแม่ตาย" เพราะตอนนี้แม่ร้องไห้ให้น้องเห็นไม่ได้ เล่าความทุกข์ตนเองให้น้องฟังก็ไม่ได้ แม่พยายามปกปิดไม่ให้น้อง ๆ รู้ว่าแม่ทุกข์ใจมากแค่ไหน กลัวน้อง ๆ จะทุกข์ใจด้วย

ตกมาเดือน กรกฎาคม หาเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1967 แม่ และน้อง ๆ หนีศัตรูมาอยู่เมืองเชียงขวางที่ห่างจากเมืองหมอกสองวันเดินเท้า สำหรับตาหลบหนีศัตรูไปเวียดนาม ถึงเดือนกันยายน เมื่อศัตรูหนีจากบ้านจึงกลับเมืองหมอก แม่กลับมาเมืองหมอก แม่นายพั้วต้องการเอาแม่ไปอยู่ด้วย เพราะแม่เป็นคนขยัน แต่แม่ และน้อง ๆ ไม่ไป แม่พาน้องไปขออยู่กับลุงแสง ที่เป็นพี่ชายยายเวลาอยู่กับลุง ลุงเป็นคนดี แต่ป้าไม่ชอบแม่และน้อง ๆ ต่อหน้าลุงป้าพูดดีด้วย พอลับหลังป้าก็ด่าว่าแม่ และน้องสารพัดอย่าง (แม่หยุดเล่าพร้อมทั้งเช็ดน้ำตา) นอกจากนี้ป้ายังเซื่องอาหาร เซื่องข้าวกิน บางวันกลับมาแต่เอาไม้ฟืน มาแต่นา แต่สวนแม่ไม่ได้กินข้าว น้องที่อยู่บ้านก็ไม่ให้กิน แม่และน้องต้องอดข้าวทั้งวัน บางวันลักไปขอบ้านใกล้กิน ถ้าป้ารู้ก็ถูกป้าดุไม่ให้ไปขอคนอื่นอายเพิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้วันไหนที่ลุงไม่อยู่แม่รู้แล้วว่าจะไม่ได้กินข้าว แม่เอาน้องไปเก็บไม้ฟืนด้วย ก่อนกลับบ้านแม่พาน้องเก็บหมากไม้ตามป่ากินให้อิ่มแล้วจึงกลับ แม่รู้ว่าทุกข์ใจมากแต่ไม่ได้บอกลุงว่าป้าทำอย่างไรกับตน เพราะกลัวเพิ่นไล่หนีจะไม่มีที่อยู่ อยู่มาได้สามเดือนลุงรู้ว่าป้าไม่ดีต่อหลาน ลุงจึงสร้างกระท่อมเล็กสองเทียวหญ้าติดกับบ้านป้าตู้ที่เป็นลูกรักของยายให้ มาอยู่กับป้าตู้ ป้าเป็นคนไม่ดี ของใช้ ข้าวปลาอาหารแห้งที่ญาติพี่น้องเอามาให้แม่ ป้าตู้ก็มาเก็บเอาหมด แม่หนีไม่ได้เพราะไม่มีที่จะไป แม่และน้อง ๆ อยู่กับป้าตู้จนถึงเดือน 12 แล้วจึงออกไปสร้างกระท่อมอยู่ต่างหาก

ถึงแม้ชีวิตแม่จะพบแต่ผู้คนไม่ดี แต่แม่ยังมีป้าที่เป็นพี่สาวของยายคอยดูแล ครอบครัวป้าเป็นครอบครัวดี ลุงเป็นช่างตัดเสื้อผ้า เสื้อผ้าของแม่ และน้อง ลุงเป็นคนตัดส่งให้ ป้าลุงส่งเงินให้ครั้งละบี้สองบี้ แม่เล่าว่า "ตอนนี้แม่บ่ทุกข์ใจปานใด หาหยังได้ก็เป็นของเรา เวลาเหนื่อยก็ได้พักผ่อน ตอนที่อยู่กับเพิ่นเหนื่อยก็บ่ได้พัก เวียกที่บ่ยากเฮ็ดก็ได้เฮ็ด (งานที่ไม่อยากทำก็ต้องทำ) และตอนนี้น้อง ๆ ก็ใหญ่ช่วยเวียกแม่ได้แล้ว" ถึงอย่างนั้นก็ตามความทุกข์ก็ยังมีในครอบครัวแม่ ในครอบครัวไม่มีใครสามารถไปเอาเกลือจากต่างเมืองมากิน เพราะชาวบ้านที่ไปต่างเกลือมากินต้องเดินทางไปอีกเมืองหนึ่ง แม่มีเงินกีบเก่าไม่มาก เวลาเกลือหมดก็ให้น้องสาวหล้าไปขอซื้อนำ (จาก) ชาวบ้าน แต่ชาวบ้านแบ่งให้ล้า ๆ แม่และน้องไปดำนา และไปหาบแปกหาบไม้ฟืนมาให้เพิ่นเพื่อตอบแทน การทำนาเวลานี้เป็นการทำนารวมหมู่ แบ่งเป็นจุ (หน่วยย่อย) เป็นหน่วย ช่วยแรงงานกันแต่ดินนา และผลผลิตเป็นของใผลาว (ของใครของมัน) ในหมู่บ้านมีสองครอบครัวที่ไม่มีใครเลือกเข้ากลุ่มคือครอบครัวแม่ และครอบครัวแม่ไม ครอบครัวแม่มีแต่แรงงานเด็ก ส่วนครอบครัวแม่ไม

เป็นครอบครัวแม่หม้ายมีลูกหลายคน เมื่อไม่มีใครเลือกสองครอบครัวนี้ นายบ้านจึงรับไว้ให้อยู่นำกลุ่มเพิ่น

แม่และน้อง ๆ ตั้งใจทำนาช่วยกัน น้องชายแม่ฮู่นา (ฟื้นดินนาหลังการไถ ทำเป็นร่อง เพื่อเตรียมตมดำนา) ไม่ได้เพราะยังเด็ก ไม่มีแรงที่จะคุมคาด (คราด) แม่เป็นผู้คุมคาดเองแต่แรงก็ยังไม่ถ่อง (แกร่ง) แม่เอาน้องสองคนขึ้นเหยียบคาดให้มีน้ำหนักเพื่อตักดินให้ฟื้นขึ้น น้องและแม่ไม่ปล่อยให้เวลาว่างถึงเหนื่อยก็อดทน เพื่อไม่ให้คนอื่นว่าได้ว่าเป็นเด็กทำงานไม่เป็น และเพื่อไม่ให้ครอบครัวนายบ้านที่รับเอามาอยู่กลุ่มด้วยต้องผิดหวัง เมื่อชาวบ้านเห็นแม่และน้องเป็นคนขยัน การเลือกกลุ่มปีต่อมามีแต่คนอยากให้ไปอยู่ด้วย แต่แม่เลือกอยู่กับกลุ่มของนายบ้าน นอกจากขยันในการทำนาแล้ว แม่ยังขยันต่อการทำงานให้การปฏิวัติ การทำงานปฏิวัติมีทั้งหญิงสาว และชายบ่าว มีผู้ชายมาชอบแม่หลายคนแต่ถูกพ่อแม่เขาห้ามไม่ให้มาลมเอาเป็นเมียเพราะครอบครัวแม่จน น้องยังเด็ก ไร่นาไม่มีมาก จากความไม่มีแม่ถูกชาวบ้านใส่ชื่อให้ว่า “นางเพงสิ้นผืนเดียว” เพราะแม่ไม่มีเสื้อผ้าหลายตัว ผู้บ่าวจะมาลมก็ถูกพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ห้ามไว้ว่า

“หย่าไปลมเดออี่เพงสิ้นผืนเดียวนั้นนา ครอบครัวมันทุกข์ น้องก็ยังน้อย พ่อก็กินยา”

แม่รู้ดีว่าตนเองทุกข์ (จน) แม่จึงไม่ลมบ่าวผู้อื่น นอกจากผู้บ่าวที่ผู้ใหญ่ดูให้แต่เมื่อยายยังมีชีวิต และครอบครัวผู้บ่าวของแม่ก็เป็นครอบครัวดี เวลาที่แม่กับน้องอยู่กระท่อม ไปทำนาแต่เช้า แม่ของผู้บ่าวทำอาหารส่งให้กินทุกวัน แม่จึงไม่คิดที่จะลมคนอื่น และตั้งใจว่าจะแต่งงานกับคนนี้

4.5 งานแต่งที่เจ้าบ่าวไม่ใช่ “แฟน”

ผู้หญิงรุ่นยายการแต่งงานเป็นความเห็นดีเห็นพร้อมของญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย มาถึงผู้หญิงรุ่นแม่ธรรมเนียมปฏิบัติก็ยังเหมือนเดิม การแต่งงานเป็นการตกลง และเห็นดีของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย แต่บ่าวสาวสามารถลมกันเซิ่งหน้า (โดยตรง) และสามารถมาช่วยงานในบ้านได้ แต่การลมกันส่วนมากจะเขียนจดหมายหากันเอา สำหรับการแต่งงานในสมัยแม่นอกจากเฒ่าแก่จะเป็นผู้เห็นดีแล้ว ยังมีการจัดตั้ง (คนของพรรคฯ) เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นก็คือฝ่ายแนวลาวอิสระ แนวลาวอิสระมีกฎการแต่งงาน แม่เล่าว่า เขตที่แม่อยู่เป็นเขตที่มั่นของศัตรู แต่ประชาชนอยู่กับแนวลาวอิสระ การแต่งงานระหว่างบ่าวสาวประชาชนทั่วไป เมื่อผู้ใหญ่เห็นดีให้พบกันแล้ว บ่าวสาวตกลงกันให้เฒ่าแก่มาสู่ขอ แล้วจัดพิธีแต่งงานตามจารีตประเพณี แต่ถ้าผู้บ่าว หรือผู้สาวทำงานให้แนวลาวอิสระนอกจากผู้ใหญ่จะเห็นดีแล้ว ต้องผ่านการจัดตั้งก่อนว่าแต่งงานได้หรือไม่ เพราะผู้ชายที่จะแต่งงาน

ได้ก็ต่อเมื่อทำงานครบ 3 ปี พรรคฯ รัฐ หรือการจัดตั้งจึงอนุมัติให้แต่งงาน แต่ผู้หญิงที่จะแต่งงานด้วยต้องอยู่ในเงื่อนไขที่วางไว้คือ

"หนึ่ง เป็นผู้หญิงที่มาจากครอบครัวอยากจน เป็นลูกกำพร้า พ่อ หรือแม่ สองเป็นผู้หญิงที่เข้าร่วมการปฏิวัติของแนวลาวอิสระ สาม เป็นผู้หญิงขยัน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อหน้าที่การงานต่อการจัดตั้ง"

กฎ หรือเงื่อนไขในการเลือกผู้หญิงที่จะแต่งงานกับผู้ชายที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนหนึ่งเป็นการช่วยครอบครัวผู้หญิงที่อยากจน และส่วนหนึ่งก็เพื่อเชิดชูหน้าที่การงานของฝ่ายชาย นั้นก็คือผู้หญิงต้องทำงานให้พรรคฯ และรัฐเช่นกัน สำหรับแม่มีทั้งสามเงื่อนไขในการที่จะแต่งงาน แต่ปัญหาอยู่ที่ผู้บ่าวของแม่พึ่งเข้าทำงานได้หนึ่งปี ยังไม่สามารถที่จะแต่งงานได้ ผู้บ่าวแม่ชื่อเชียงดวงจัน พบกันมาหลายปีแล้ว ถึงปี ค.ศ. 1968 เชียงดวงจันเข้าเป็นทหารแนวลาวอิสระประจำอยู่ห้องการเมือง ทางขั้นเทิงยังไม่อนุมัติให้แต่งงาน ต้องทำงานครบสามปีก่อน การจัดตั้งฝ่ายผู้บ่าวของแม่บอกให้แม่รออีกสองปี แม่บอกว่าแม่รอได้ เพราะตอนนี้น้องใหญ่แล้ว และน้องชายก็มาเข้าโรงเรียนทหารอยู่เวียงจันทน์กับลุง แต่ญาติผู้ใหญ่ของแม่ไม่เห็นด้วย ลุงแสงต้องการให้แม่แต่งงานกับพี่ชายของผู้บ่าวแทน

แม่ตัดสินใจที่จะรอผู้บ่าวที่แม่ลม แต่ลุง และพ่อแม่ของผู้บ่าวไม่เห็นด้วย ทั้งสองฝ่ายต้องการให้แม่แต่งงานกับพี่ชายเชียงดวงจันที่ชื่อทิดทองสม ซึ่งแม่ไม่เคยเห็นหน้าเพราะคนที่ชื่อทิดทองสมไปบวชอยู่วัดพึ่งสึกออกมา ลุงแสงมาคุยกับแม่ให้แม่แต่งงานกับพ่อ ลุงอ้างว่า ลุงเป็นห่วงความปลอดภัยของแม่และน้องสาว ที่มีแต่ผู้หญิงอยู่ด้วยกัน กลัวคนอื่นจะมาคิดไม่ดีไม่งาม ดังนั้นจึงอยากให้แม่แต่งงาน เพื่อจะได้มีผู้พาสร้างพาสรรค์ ส่วนพ่อแม่ฝ่ายชายก็มาคุยกับแม่ให้แต่งกับพี่ชายแทน โดยอ้างว่า พี่ชายนั้นดีกว่าน้องชาย แม่เล่าว่า

"ย่ามาลมแม่ว่า เพงเอย...ลูกแต่งงานกับบ่าทิดทองสมเนาะ มันบ่เคยเว้าความเปื้อน บ่เคยด่า... แต่เชียงดวงจัน มันร้ายมันด่าก็เป็น"

เมื่อเฒ่าแก่ทั้งสองฝ่ายต้องการเช่นนี้ แม่จึงคุยกับเชียงดวงจัน และเชียงดวงจันก็บอกให้แม่แต่งงานกับพี่ชายตน แม่ตัดสินใจแต่งงานกับทิดทองสม เพราะส่วนหนึ่งแม่ต้องการผู้มาช่วยรับภาระหนักในครอบครัว ที่ตนเองรับมาตลอด แม่แต่งงานเดือน มีนาคม ปี ค.ศ. 1969 ตอนนั้นแม่

อายุ 17 ปี พิธีแต่งงานไม่ใหญ่โต มีสามเฒ่าสี่แก่ แม่ไม่ได้เตรียมอะไรย่าเป็นคนเตรียมให้ทั้งหมด เมื่อแต่งแล้วย่าเอาแม่มาอยู่ด้วย

4.6 บทบาทหน้าที่ของลูกสะใภ้

ตามจารีตประเพณีของลาวชาวพวน การแต่งสะใภ้เข้าบ้านไม่ค่อยทำกัน เพราะเชื่อในสุภาษิตที่ว่า "เอาสะใภ้มาเลี้ยงปู่ย่า ปานเอาฮ่าขึ้นเรือน" (ฮ่า = ห่า) ตรงกันข้ามกับการแต่งเขยเข้าบ้านถือว่าเป็นเรื่องดี ดังสุภาษิตที่ว่า "เอาเขยมาเลี้ยงพ่อเฒ่าแม่เฒ่าปานได้ข้าวมาเต็มเล้าเต็มเยีย" ที่เอาเขยมาเลี้ยงพ่อเฒ่าแม่เฒ่าถือเป็นเรื่องดี เพราะเชื่อว่า ผู้ชายเป็นกำลังแรงในการทำไร่ทำนา เป็นคนมีความอดทนกว่าผู้หญิง ไม่ชอบพูดเล็กพูดน้อย มีจิตใจอันกว้างขวาง อีกในแง่หนึ่งพ่อแม่ชอบอยู่กับลูกสาวตนเองมากกว่าที่จะเอาลูกสาวคนอื่นมาเลี้ยงตน เพราะลูกสาวตนเองมีความอดทน รู้จิตใจพ่อแม่ดีกว่า ส่วนการรับเอาสะใภ้เข้าบ้านไม่ดีเพราะเชื่อว่าผู้หญิงเป็นคนพูดมาก จิตใจน้อย ใจคับแคบ ชอบต่อว่าปู่ย่า ดังนั้นการเอาสะใภ้เข้าบ้านจึงเป็นเรื่องที่ผู้คนไม่ค่อยทำกัน

สำหรับแม่แล้วต้องมาเลี้ยงปู่ย่า แม่เล่าว่า ครอบครัวปู่ย่ามีบ้านสองหลัง หลังหนึ่งอยู่ในชุมชน และหลังหนึ่งเป็นเถียงนาติดกับไร่นา หลังจากแต่งงานปู่ย่ามอบบ้านหลังเล็กที่เป็นถียงนาให้เพื่อสดวกในการดูแลไร่นา แต่อยู่ได้สามเดือนพ่อถูกเลือกให้เข้าทำงานกับรัฐ และถูกเรียกให้มาทำงานประจำอยู่แผนกกสิกรรมของแขวงที่ห่างจากที่ที่แม่อยู่สามวันเดินเท้า เมื่อพ่อไม่อยู่ปู่ย่าเอาแม่มาอยู่ด้วย เพราะมีแต่แม่ และน้องสาวสองคน กลัวจะเกิดเรื่องไม่ดีไม่งาม และอีกอย่างชุมชนที่นี้ไม่ชอบให้ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วอยู่ตามลำพังเวลาผัวไม่อยู่ด้วย เพราะกลัวจะนอกใจผัว ดังนั้นเพื่อความสบายใจทั้งสามฝ่าย คือปู่ย่า ตนเอง และผัว และเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านระแวง แม่จึงย้ายเข้ามาอยู่กับปู่ย่า ซึ่งปู่ย่าเลือกลูกสาวคนโตเลี้ยง แต่ลูกสาวเสียชีวิต ลูกเขยก็หนีไปเอาเมียใหม่ทิ้งลูกเล็กสองคนไว้ให้ปู่ย่าดูแล

เมื่อแม่เป็นลูกสะใภ้มาอยู่กับครอบครัวปู่ย่า แม่ต้องดูแลหลานสองคน และน้องสาวอีกสองคน ตอนนี้แม่ยังไม่มีลูก แม่ตั้งใจทำงานบ้าน และงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวฮักชาติ (แม่นักรบในเมื่อก่อน สหพันธ์แม่หญิงลาวในปัจจุบัน) ไม่ให้ขาดตกบกพ่อง ปู่ย่ารักแม่มากเพราะแม่ดูแลท่านเป็นอย่างดี แม่ไม่เคยเถียงปู่ย่า เวลาเพื่นสอนแม่ฟังความเพื่น ปู่ย่าต้องการอะไรก็หาให้ ไม่เคยจ่มว่า เพราะเห็นว่าเพื่นเป็นผู้มีพระคุณ ช่วยเหลือครอบครัวแม่มาตลอด (ย่าเสียชีวิตหกปีที่แล้ว ส่วนปู่อายุ 105 ปี ยังมีชีวิตอยู่ ตอนนี้อยู่กับแม่ที่แขวงเชียงขวาง) แต่อย่างไรก็ตามแม่ยังมีความเกรงใจปู่ย่าอยู่ แม่พยายามทำหน้าที่ของตนให้ดี และต้องการทำให้ดีเท่าครอบครัวอื่นที่เอาเขยเข้าบ้าน ทำงานที่ผู้ชายทำ แม้จะเหนื่อยแค่ไหนก็อดทน เวลาที่ชาวบ้านไปตัดไม้ฟืนล่องแพมาบ้าน โดยใช้เวลาสองสามวันอยู่ในป่า แม่ไปกับชาวบ้าน ซึ่งส่วนมากแล้วชาวบ้านที่ไปล่องไม้ฟืนเป็นพ่อ

เรือน (ผู้ชาย) เพราะต้องนอนค้างคืนในป่า ครอบครัวแม่ไม่มีผู้ชาย ปู่ก็เฒ่าแล้ว แม่จึงเป็นผู้รับงานทั้งหมด ทั้งงานบ้าน และนอกบ้าน ดูแลหลาน ทำไร่ ทำนา เอาไม้รั้วนา ทอผ้า หาอาหารเข้าบ้าน ให้ปู่ย่า ปู่ย่าเป็นผู้ปรุงแต่งอาหารประจำวัน นอกจากงานครอบครัวแล้วงานรัฐแม่ก็ไม่ลดละ เช่นเก็บข้าวสารอาหารแห้งส่งให้ทหารแนวหน้า และรณรงค์ สร้างผู้หญิงให้เข้าร่วมขบวนการสหพันธ์แม่หญิง ส่วนพ่อเดือนหนึ่งลางานมาบ้านหนึ่งอาทิตย์ แม่อยู่กับย่าจนได้ลูกสองคน เมื่อย่าเอาเขยหล้ามาเลี้ยงเรือน แม่จึงออกจากย่ามาอยู่กับพ่อในปี ค.ศ. 1976

4.7 ประสบการณ์ความเป็นแม่ก่อน และหลังมาอยู่กับพ่อ

แม่ตั้งท้องลูกคนแรกเมื่ออายุ 22 ปี แม่เล่าว่า เวลาท้องลูกคนแรกแม่ไม่รู้ว่าตนเองท้อง ประจำเดือนไม่มาคิดว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะประจำเดือนแม่มาไม่ตรงวันเดิม แม่ไม่รู้ว่าตนเองเป็นอะไร เหนื่อยมาก ๆ จิตใจไม่ดี หงุดหงิด แม่เลยคุยกับย่า ย่าจึงบอกว่าเป็นอาการของคนแพ้ท้อง แม่ถึงรู้ว่าตนท้อง เมื่อท้องแก่ขึ้นจิตใจยิ่งไม่ดี แม่ร้องไห้ทุกวัน ที่ร้องไห้เพราะอยากกินอาหารที่ชอบแต่ไม่มีผู้หาให้กิน ท้องใหญ่ขึ้นทุกวันไปไหนมาไหนก็ไม่สดวก พ่อก็ไม่อยู่ด้วย แม่มาน (หญิงท้อง) คนอื่นมีผัวอยู่ด้วยอยากกินผัวก็หามาให้ สำหรับแม่ต้องไปหาเองในบางครั้ง เวลาท้องอ่อนแม่กินอาหารไม่ได้ เบื่ออาหาร กินเท่าไรก็อ้วกออกหมดจนแสบรูคอ อาหารที่แม่กินได้คือมันด้างปนข้าวสวย และขนมนังโค (ขนมทำจากแป้ง)

การออกแรงงานเวลาตั้งท้องแม่ทำงานไม่หยุด ผู้หญิงที่เคยท้องบอกแม่ว่า ให้ทำงาน และเดินมาก ๆ จะทำให้ท้องหลวม คลอดลูกง่าย ช่วงตั้งท้องจนถึงคลอด ย่าเป็นคนดูแลแม่ และให้คำปรึกษาทุกอย่าง เป็นต้นเรื่องอาหาร แม่ทำงานปกติ เช่นไปป่าหาไม้ฟืน เก็บผักเก็บหน่อไม้ หาปูปลาไม่หยุด แต่แม่ทำงานหนักไม่ได้เพราะเหนื่อย งานบ้านวันไหนเหนื่อยมากแม่ก็ทิ้งให้ย่าเป็นคนทำ ส่วนงานประชุมของสหพันธ์แม่หญิงลาวฮักชาติ ถึงเหนื่อยแค่ไหนแม่ก็ต้องไป เพราะไม่อยากให้มีจุดอ่อน เมื่อท้องแก่ขึ้นครั้งแรกที่ลูกเหนง (เคลื่อนตัวหรือเตะในท้อง) แม่กลัวมาก และเจ็บมากด้วยเพราะท้องยังตึงอยู่ แต่ลูกคนต่อ ๆ มาไม่เจ็บเพราะท้องหลวมแล้ว ที่แรกแม่ไม่รู้ว่าทำไมลูกถึงเหนง พอถามย่า ย่าตอบว่า

"บ่สู้ว่าเป็นเลอ (ไม่ทราบว่าทำไม) มันจึงเหนง ตอนแม่ท้องลูกเหนงทุกคน เมื่อท้องแก่ขึ้นลูกจะเหนงบ่อยู่บ่อนเก่าแต่พอใกล้คลอดก็จะเซาเอง"

การสังเกตอาการใกล้คลอด แม่ทำตามที่ย่าบอกนั้นก็คือ ลูกไม่เหนงปกติ เกิดอาการปั้นท้อง เบาท้อง เดินสะดวก และสังเกตอาการตกขาว ถ้าตกขาวมากแสดงว่าใกล้คลอด เมื่อแม่มีอาการ

ดังที่ย่าบอก เพียงสองวันแม่ก็คลอดลูก เวลาคลอดย่าเป็นผู้ช่วยทำคลอด แม่เจ็บท้องมากเหมือนใจจะขาด แต่เจ็บไม่นานเพียงสองชั่วโมงก็คลอด เมื่อคลอดเสร็จดีใจมาก เพราะรู้ว่าตนเองรอดตายแล้ว อาการเจ็บท้องค่อย ๆ ดีขึ้น พอลูกออกพ้นย่าเป็นคนทำความสะอาด เอาผ้าตุ้มห่อ เอาเด็กวางใส่กระด้งแล้วทำพิธีการเทาะเพื่อดูว่าเด็กตกใจหรือไม่ วัตถุในการเทาะนอกจากสมุดหนังสือ ดินสอ ปากกา พร้า มีด แล้วแม่เอาสวาย หลอดฝ้ายหลอดไหมใส่หมดทุกคนเพราะลูกแม่เป็นผู้หญิงถึงห้าคน แต่ลูกชายแม่ก็ใส่เช่นกัน

เมื่อพิธีการเทาะเสร็จเด็กตกใจ แสดงว่าเป็นลูกที่จะมาใหญ่มาโตด้วย ย่าเอาเด็กมานอนใกล้แม่ พร้อมทั้งหย้ำ (เคี้ยว) ข้าวทาใส่ปากให้ลูก และจ่ม (พูดเบา ๆ) ว่า

"ฮู้กินข้าวกินน้ำเดอ กินตู้หย่าอม กินนมหย่าฮะ"

แม่บอกว่าแม่โชคดีที่ลูกแต่ละคนเลี้ยงง่าย เกิดง่าย พอลูกออกรกก็ออกด้วย ซึ่งผู้หญิงบางคนมีรกติดต้องรอ หรือไม่ก็ต้องได้จกออก (ควัก/ล้วง) ลูกแต่ละคนแม่เป็นคนตัดรกเอง พ่อเป็นคนอนามัยรกให้สะอาด เอารกใส่บั้งไม่ไผ่ แล้วเอาไปฝังใส่ก้องบันได ความเชื่อในการฝังรกใส่ก้องบันไดชาวพวนเชื่อว่า ไม่ให้ลูกลืมพ่อแม่ และไม่ให้ลืมถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ถึงลูกจะไปอยู่ที่ไหนก็ให้กลับมาเยี่ยมยามพ่อแม่ญาติพี่น้อง และอีกความเชื่อการฝังรกใส่ก้องบันไดมีความเชื่อว่า บันไดเป็นที่ที่ผู้คนมาเรือนต้องผ่าน รกของเด็กผู้หญิงที่ฝังใส่ก้องบันได สื่อถึงว่าเมื่อลูกโตขึ้น ลูกคนนั้นจะเป็นผู้หญิงที่ดี มีจิตใจงดงาม เผื่อแผ่ผู้อื่น ให้การต้อนรับทุกคนที่มาเยือน สำหรับรกเด็กผู้ชาย เชื่อว่าผู้ชายคนนั้นจะเป็นผู้เฝ้ายามสิ่งที่ไม่ดี ไม่ให้เข้ามาเรือนของตน และขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ให้การต้อนรับทุกคนที่มาเยือน ดังนั้นพ่อจึงฝังรกของลูกทั้งหกคนใส่ก้องบันได

ตอนคลอดลูกคนแรก แม่เสียเลือดมาก ตาก็มองไม่เห็น พอรุ่งเช้าพ่อสักยา (ฉีดยา) บำรุง B1 และ B2 ให้จึงมองเห็น และเลือดจึงหยุด หลังคลอดแม่นั่งกรรม (อยู่ไฟ) หลายวัน อาหารต้องขือ (งด) หลายอย่างเพราะเป็นลูกหัวสาว กลัวผิดกรรม ปู่ย่า และพ่อเป็นคนเฝ้ากรรมแม่อย่างใกล้ชิด ปู่ย่าช่วยกันดูแลเรื่องอาหารของแม่ และดูแลลูกอ่อน พ่อดูแลเรื่องการเตรียมที่นั่งกรรมของแม่ ดูแลเรื่องฟืนไฟ ไม่ให้ไฟดับตลอด 24 ชั่วโมง และซักเสื้อผ้าให้ลูก ส่วนเสื้อผ้าของแม่แม่เป็นคนซักเอง เพราะผู้หญิงพวนถือผัว หรือเพศชายเป็นเพศสูงกว่า ดังนั้น เมียจึงไม่ให้ผัวซักเสื้อผ้าให้ โดยเฉพาะผ้าถุง เพราะถือว่าเป็นของต่ำถ้าผัวจับจะเป็นรางไม่ดีแก่ผัว เมียก็จะเป็นบาป สำหรับการดูแลลูกอ่อน ลูกคนแรกแม่ไม่รู้ว่าต้องทำอย่างไร ย่าเป็นคนทำให้หมดเช่น อาบน้ำ ถ่าย (เปลี่ยน) เสื้อผ้า ป้อนข้าวบดตั้งแต่เด็กอายุได้ 3 วัน และเริ่มให้กินข้าวเม็ดเมื่ออายุได้ 4 เดือน น้ำดื่มย่าเอานวนฝ้าย (สำลี) ชุบน้ำใส่ปากให้เด็กดูดแต่วันแรกคลอดเพราะหลังคลอดแม่ไม่มีน้ำนม ย่าจึงเอานวนฝ้ายชุบ

น้ำให้ดูดแทนน้ำนม ย่าดูแลลูกให้จนถึง 6 เดือน ย่าจึงปล่อยให้แม่ดูแลเอง เวลาแม่ดูแลลูกแม่ทำตามที่เห็นย่าทำ และเวลาทำจริงย่าดูอยู่ข้าง ๆ ว่าทำถูกหรือไม่ การทำความสะอาดลูกจะเอาน้ำล้า ๆ อาบให้

น้ำอาบสำหรับแม่ แม่ต้มน้ำยาพื้นเมืองอาบ ไม่เหมือนสมัยยายซึ่งต้องอาบน้ำเย็นเมื่ออยู่กรรม สมัยแม่พ่อเป็นคนขนน้ำมาให้อาบอยู่บ้าน แต่แม่ไปซักผ้าอยู่ห้วยน้ำใกล้บ้าน ชาวบ้านบางคนพูดให้แม่ว่า ครอบครัวแม่จะอยู่กันไม่นาน แม่จะเป็นคนแพ้ (ชนะ) ผัวเพราะแม่ใช้ผัวตักน้ำมาให้อาบ แม่เคยห้ามพ่อไม่ให้ทำเพราะกลัวบาป แต่พ่อไม่ฟัง พ่อบอกว่าอากาศเย็น และอีกอย่างที่ไม่ให้แม่อาบน้ำเย็นพ่อมาทำงานในตัวเมือง พ่อได้รับคำแนะนำจากหมอประจำแผนกในการดูแลแม่ลูกอ่อน ว่าต้องดูแลแม่ลูกอ่อนอย่างไร โดยเน้นเรื่องของสุขภาพ ความสะอาด และเรื่องอาหาร คือกินอาหารให้เพียงพอ เพื่อรับประกันต่อการผลิตน้ำนมให้ลูก เนื่องจากลูกคนแรก และคนที่สองแม่อยู่กับย่า ย่าให้แม่นั่งกรรม 15 วัน ช่วงนั่งกรรมแม่ไม่ได้นอน เพราะเชื่อว่าการนอนทำให้เลือดร้ายขึ้นหัว ที่เป็นสาเหตุของการปวดหัวดิบ (ปวดหัวข้างเดียว หรือทางการแพทย์เรียกว่า migrane) แม่ต้องนั่งทั้งคืนทั้งวัน เอาตัวอิงใส่ลอม (ตระก้าที่ทำด้วยไม้ไผ่ที่วางอยู่ทั้งสองข้าง มีความสูงพอดีอิงสำหรับไว้ใส่เสื้อผ้าแม่และลูก) แม่ทนไม่ได้อยู่กรรมเพียง 11 วัน แล้วย่าออกกรรมน้อยให้ เมื่อได้ 30 วัน ย่าออกกรรมใหญ่ให้ สามารถไปนั่งที่อื่นได้ แต่ยังเอาถ่านไฟใส่ก้อง (ใต้) เก้าอี้อยู่ และต้องนั่งเก้าอี้ตัวเดิมของตน คนอื่นจะนั่งเก้าอี้นี้ไม่ได้ เมื่อลูกได้ 3 เดือนจึงเอาลูกไปข้างนอกได้ แต่ต้องเอาถ่านไฟ หรือมินหม้อ (ดินหม้อ) มาป้ายที่หน้าผาก เพื่อเป็นการหมายไม่ให้พ่อเก่าแม่หลัง หรือสิ่งที่ไม่ดีมารบกวน

เวลานั่งกรรมย่าให้ดื่มน้ำยา เช่น น้ำฝางแดง เขื่องลาย ต้นเก็น ต้นหัด น้ำต้มฝางแดง และเขืองลาย ช่วยขับไล่เลือดที่ตกค้างในร่างกาย ส่วนต้นเก็น ต้นหัด เป็นยาช่วยไม่ให้เจ็บท้องเปล่าหลังคลอด หรือช่วยลดผ่อนอาการเจ็บมดลูกเข้าอู่หลังการคลอด ซึ่งการเจ็บมดลูกเข้าอู่ผู้หญิงบางคนเจ็บมากกว่าเจ็บท้องคลอด แม่เล่าว่า ตอนที่แม่เจ็บท้องเปล่า หรือเจ็บมดลูกเข้าอู่ แม่ไม่ได้บอกใคร เพราะย่าบอกว่าถ้าเราบอกกี่คนจะปวดนานเท่านั้นวัน ฉะนั้นแม่กลัวเจ็บหลายวันจึงไม่บอกใคร เจ็บเท่าไรก็กลั้นใจอดทนเอา หลังจากกินยาต้นหัด ต้นเก็น เขืองลาย และฝางแดงได้ 12 วันแล้ว ย่าให้กินน้ำยากรรมหัวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพ ยากรรมหัวเป็นรากไม้ยาครบ 32 อย่าง ตามคนที่ต้องมีลักษณะครบ 32 อย่าง (อาการครบ 32 ก็เรียก) แม่กินยานี้จนถึง 6 เดือน ส่วนลูกคนต่อ ๆ มาแม่ไม่ได้อยู่กับย่า แม่มาอยู่ตัวเมืองของแขวงกับพ่อ การคลอด และการดูแลลูกจึงเป็นหน้าที่ของหมอประจำแผนกช่วย เวลานี้อาบน้ำลูกต้องใช้สบู่เพื่อฆ่าเชื้อโรค นั่งกรรมก็ลดวันลง อาหารบางอย่างหมอไม่ให้ขือเพราะกลัวแม่ และเด็กจะขาดสารอาหาร แต่แม่ก็ยังขือบางอย่างเพราะกลัวจะผิดกรรม เป็นต้นอาหารที่เป็นของคาว เช่น ปลาเอี่ยน (ปลาไหล) กบ เขียด ควายเผือก วัว และ อื่น ๆ

ส่วนการเตรียมเสื้อผ้าให้ลูก ลูกคนแรกย่าบอกแม่ว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง และย่าไม่ให้เตรียมมากเพราะเชื่อว่าการเตรียมเสื้อผ้าไว้ให้ลูกก่อนคลอดถือเป็นรางไม่ดี ลูกจะไม่ใหญ่โต สำหรับแม่พอใกล้คลอดลูกคนแรก แม่เอาผ้ามาตัดเป็นผ้าอ้อม ผ้าเตี่ยวไว้ แต่ไม่มาก ลูกคนต่อมาก็ใช้ของเก่าไม่จำเป็นต้องเตรียมใหม่ แม่หัดถักถุงเท้า ถุงมือ หมวก ไว้ให้ลูก แม่เรียนตัดเสื้อผ้าเด็กและกางเกงเด็กกับลุง เมื่อลูกโตขึ้นใส่เสื้อผ้ากางเกงได้แล้ว แม่จึงตัดให้ และใช้ต่อ ๆ มาจนขาด ผ้าที่นำมาตัดเป็นผ้าที่พ่อเอามา พ่อเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐดูแลทั้งหมด พ่อได้รับสวัสดิการต่อลูกเมีย คือเจ้าหน้าที่คนไหนที่มีเมียไม่ทำงานจะได้รับเงินเดือนกับผัว และลูกก็เช่นกันได้รับเงินเดือนนำผัว จนอายุถึง 18 ปี เนื่องจากแม่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำงานให้สหพันธ์แม่หญิง แม่มีเงินเดือนกิน แต่ลูกกินเงินเดือนกับพ่อ ดังนั้น เมื่อแม่ตั้งท้องหมอประจำแผนกเตรียมผ้า และยาที่จำเป็นให้ เมื่อลูกไม่สบายหรือมีความต้องการผ้า และยาเพิ่มเติมสามารถขอเพิ่มได้โดยไม่ได้เสียค่าใช้จ่าย หมอประจำแผนกให้ความช่วยเหลือในเวลาเจ็บ และดูแลเวลาคลอดลูกอย่างใกล้ชิด

นอกจากทางการให้ความช่วยเหลือเรื่องเสื้อผ้า ยาป้วพยาธิ และให้การดูแลเวลาเจ็บไข้เวลาคลอดแล้ว ทางการยังช่วยแม่ลูกอ่อนในเรื่องของอาหาร เช่นมีนมผงสำหรับลูก แต่แม่ไม่ให้ลูกกินจนอายุมากกว่าสองปี เมื่อยังเด็กอาหารหลักของลูกคือนมแม่ และข้าวบด ลูกแต่ละคนกินนมจนถึงสองปี หรือมากกว่านั้น ลูกคนแรกแม่ไม่มีน้ำนมให้กิน ตอนนั้นแม่อยู่กับย่า ย่าทำพิธีเรียกน้ำนมให้แม่ คือเอาแม่สระผมเพื่อเรียกน้ำนม ต้มปลีกล้วยให้กิน เพราะเชื่อว่าน้ำต้มปลีกล้วยที่ขุ่นเหมือนน้ำนมช่วยให้แม่ลูกอ่อนมีน้ำนม หลังจากย่าทำพิธีให้แม่มีน้ำนมมาก ลูกแต่ละคนกินครึ่งทิ้งครึ่ง แม่บอกว่าการมีน้ำนมมากทำให้นมห้าว (คัด) บ่อย ๆ ต้องได้บีบทิ้ง เวลานมห้าวทั้งเจ็บทั้งปวด เมื่อลูกดูดมีแรงมาก แต่พอลูกอิ่มมันก็เซาดูด แม่ต้องบีบทิ้งเอง ทั้งปวดทั้งคัน ทำให้ใจไม่ดีด้วย เวลาออกไปทำงานนอกบ้านมา ก่อนจะเอาลูกกินนมต้องบีบน้ำนมทิ้งก่อน เพราะน้ำนมที่สะสมไว้นานจะเป็นนมบูด ถ้าให้ลูกกินจะทำให้ท้องเสีย ซึ่งแม่ต้องระวังมากในเรื่องความเจ็บป่วยของลูก เพราะถ้าลูกไม่สบาย พ่อแม่ไม่ได้พักผ่อน ไม่ได้นอนยามค่ำคืน แม้ว่าจะเป็นอาการป่วยเพราะไม่สบายหรืออาการป่วยเนื่องจากพัฒนาการทางร่างกายเด็ก

อาการป่วยมีความสัมพันธ์กับการติดตามการพัฒนาการทางร่างกายเด็ก ผู้หญิงรุ่นแม่ติดตามการพัฒนาการทางร่างกายของลูกจากการป่วย แม่เรียนรู้จากย่า และผู้หญิงที่มีลูกในชุมชนผู้หญิงที่นี้เฝ้าดูการเติบโต และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของลูกตามเดือนคือ “ห้าเดือนนั่งมก หกเดือนนั่งมั่น เก้าเดือนยืน สิบเอ็ดเดือนแล่นหันแล่นเฮ็ด” (แล่น = วิ่ง, หัน = เร็ว) แต่ละช่วงของพัฒนาการ เด็กจะมีอาการป่วยเช่น เป็นไข้ ไม่ยอมกินข้าว ไม่ยอมกินนม ท้องเสีย เมื่อเด็กมีอาการใดหนึ่ง แสดงว่าร่างกายกำลังจะเปลี่ยนแปลง สำหรับอาการท้องเสียเด็กเป็นทุกช่วงของการเปลี่ยนแปลงร่างกาย เช่นก่อนที่เด็กจะคลาน หรือเดิน เด็กมีอาจมเป็นฝอดเหมือนปวดท้องแต่ไม่มี

กลิ่นเหม็น บ้างครั้งเด็กงอแงสองสามวัน ช่วงที่เด็กงอแงพ่อแม่ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เป็นต้นแม่ต้องลาพักงาน หรือต้องเจ่ยลูกไปทำงานด้วย และบางครั้งเวลาลูกไม่สบาย เป็นสาเหตุทำให้ผัวเมียผิดกัน (ทะเลาะ) ก็มี นอกจากนี้การที่ลูกไห้อยู่ไห้กินก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผัวเมียผิดกัน

อาหารการกินสำหรับลูกเป็นเรื่องที่แม่ต้องห่วงมากขึ้น ชีวิตแม่ก่อน และหลังมีลูกต่างกันมาก เมื่อยังไม่มีลูก การทำงานก็ทำได้เต็มที่ งานในบ้านหรือนอกบ้านก็ทำตามความรับผิดชอบของผัวของเมีย เสื้อผ้าก็ซักของตัวเอง พอมีลูก ต้องได้ขยันกว่าเดิม เสื้อผ้าต้องซักของลูกด้วย ถึงฤดูปลูกพืชผลต้องทำให้ทันฤดูกาล หรือไม่ก็ทำก่อนคนอื่น เพราะถ้าไม่มีผลผลิตจากการเพาะปลูก ถึงเวลาลูกร้องกิน ถ้าไม่มีก็อายชาวบ้าน บางครั้งเวลาลูกไห้กินของชาวบ้านที่ตนไม่มี ทำให้ผัวเมียผิดกัน เพราะทั้งสองทำงานทั้งวัน ไม่มีเวลาทำสวนครัวเหมือนคนอื่น ลูกชอบไปกินผลปลูกอยู่บ้านป้าทำให้พ่อแม่รู้สึกอาย จึงเป็นเหตุให้มีปากมีเสียงกันบางครั้ง เมื่อมีลูกหลายคนยิ่งต้องทำงานมากขึ้น แม่ต้องเรียนรู้การทำขนมหวาน การทำสลัด และอาหารที่หามาได้ต้องรู้จักแบ่ง รู้จักรักษาไว้ให้ลูก เมื่อลูกอยากกินต้องมีให้เพื่อไม่ให้ลูกร้องไห้เพราะหิว

การที่ลูกไห้กินถ้าชาวบ้านรู้ว่าลูกไห้กินอาหาร ชาวบ้านก็จะพูดว่าพ่อแม่เป็นคนขี้เกียดไม่รู้จักหาไห้ลูกกิน ขณะเดียวกันการที่ลูกร้องไห้เพราะถูกพ่อแม่ดุ ชาวบ้านก็พูดให้เช่นกัน การดุว่าลูกต้องอยู่ในความเหมาะสม คือดุไม่ให้มีเสียงพ้นบ้าน ค่อยพูดค่อยจา ถ้าดุลูกแรงชาวบ้านก็พูดให้ว่าเป็นแม่ที่เลี้ยงลูกไม่เป็น เป็นแม่ไม่ดี มีแต่ดุว่าลูก แม่สอนลูกไม่เป็น ฯลฯ นอกจากนี้เวลาที่มีแขกมาบ้านแม่ยิ่งพูดดัง หรือดุว่าลูกไม่ได้เวลานั้นลูกต้องการอะไรต้องหาให้ เพื่อเอาใจลูกไม่ให้รบกวนแม่ต่อหน้าแขก ดังนั้น แม่ไม่ดุว่าลูกต่อหน้าคนอื่น หรือไม่ให้มีเสียงดังให้คนอื่นได้ยิน แม่เล่าว่า แม่โชคดีที่มีลูกเป็นลูกหญิงมากกว่าลูกชาย ลูกหญิงฟังความแม่ พูดอะไรก็ฟัง แม่มีลูกชายคนเดียว และเป็นคนสุดท้อง ถ้าเทียบใส่การเลี้ยงลูกชายคนเดียวกับลูกหญิงห้าคน แม่เลี้ยงลูกชายคนเดียวมีความยากลำบากมากกว่าการเลี้ยงลูกหญิงห้าคนสองเท่า ถึงอย่างไรก็ตามแม่สอนลูก ๆ ให้เป็นคนดีทุกคน และการสอนลูกของแม่สอนในเวลากินข้าวเย็น เพราะชาวบ้านอยู่บ้านใครบ้านมัน ไม่สามารถได้ยินว่าแม่ดุว่าลูก หรือสอนลูก

4.8 หน้าที่ความเป็นแม่กับการเลี้ยงลูกอยู่ในเมือง

อยู่กับย่ามีทั้งสิ่งดี และไม่ดี สิ่งที่ดีคือ ย่าเป็นผู้ปรุงแต่งอาหาร และดูแลลูกเวลาแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน และเวลาทำงานในบ้าน แต่สิ่งไม่ดีคือ เมื่อลูกไม่สบายยามค่ำคืน แม่ต้องรับภาระคนเดียวจะปลุกปู่ย่าก็เกรงใจเพิ่น นอกจากนี้งานในบ้าน และนอกบ้านแม่เป็นผู้รับภาระหนัก เมื่อทางการที่พ่อทำงานด้วย (แผนกกสิกรรมประจำแขวงเชียงขวาง) มีคำสั่งให้โยกย้ายครอบครัวลูกเมียที่อยู่ต่างเมืองมาอยู่แขวงด้วย ถ้าไม่โยกย้ายครอบครัวมาพ่อต้องได้ออกจากราชการ

เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงหลังการปลดปล่อย ทางรัฐบาลต้องการแรงงานในการสร้างสรรค์ประเทศชาติ และขณะเดียวกันก็มีวัตถุประสงค์เต้ารวมครอบครัวเจ้าหน้าที่ทางการให้ได้มาอยู่ด้วยกันหลังจากที่แยกกันอยู่หลายปี อีกเหตุผลหนึ่งที่พ่อเล่าให้ฟัง ถ้าไม่เอาแม่มาอยู่ด้วยทางการจะไม่มีความเชื่อมั่นต่อหน้าที่การงานของพ่อ กลัวพ่อจะทำงานไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และพ่อเป็นผู้ชายที่มีครอบครัวแล้วไม่สมควรที่จะอยู่หอพักกับคนโสด พ่อต้องรับภาระในการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวให้มีพื้นฐานที่มั่นคง เพื่อเป็นการประกอบส่วนเข้าในภารกิจปกป้กรักษา และสร้างสรรค์ประเทศชาติ ขณะนั้นปู่ย่าไม่ยอมให้แม่มาอยู่กับพ่อ แต่หัวหน้าของพ่อชื่อ ลุงโนลา ที่เป็นลูกพี่สาวของย่า มาพูดกับปู่ย่า ปู่ย่าจึงตกลง และลุงโนลาได้รับแม่ และลูกสองคนมาอยู่กับพ่อที่ตัวเมืองของแขวง เมื่อ ปี ค.ศ. 1976

มาอยู่กับพ่อไม่ถึงปี พ่อต้องออกทำงานประจำอยู่ต่างเมืองเป็นเวลาสี่ปี แต่ก็กลับไปมาแม่อยู่กับลูก แผนกกสิกรรมมอบงานเอื้อยเลี้ยง (เป็นผู้ทำอาหารให้เจ้าหน้าที่รัฐที่มาทำงาน) ให้แม่ทำและทำงานให้สหพันธ์แม่หญิงไปด้วย แม่เล่าว่า แม่มาอยู่กับพ่อต่างจากที่อยู่กับยาย อยู่กับยายแม่ไม่ต้องดูแลลูก ไม่ต้องทำอาหารมาก มาอยู่กับพ่องานทั้งหมดแม่เป็นคนทำเอง ไม่ว่าจะเป็นงานบ้านและนอกบ้าน การทำอาหารให้ลูก ดูแลลูก ส่งลูกไปโรงเรียน ส่วนคนเล็กเมื่อได้สามปี ก็ส่งไปโรงเรียนเลี้ยงเด็ก เพราะทางการมีโรงเรียนเลี้ยงเด็กให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ส่วนลูกที่ต่ำกว่าสามปี แม่เจ่ยไปทำงานด้วย เวลาทำงานแม่ปล่อยลูกเล่นอยู่กับพื้นเรือนครัวที่ที่แม่ทำงาน ซึ่งเป็นพื้นดิน เมื่อลูกร้องเพราะหิวข้าว แม่เอาข้าวสวยผัดใส่น้ำซอสที่ติดอยู่กระป๋องอาหาร เช่นกระป๋องหมู และกระป๋องแกะให้กิน หลังจากเจ้าหน้าที่กินข้าวกลางวันเสร็จ แม่ถึงได้กินข้าว ทำความสะอาดลูกแล้วกลับบ้านเพื่อทำงานบ้านโดยมีลูกน้อยเจ่ยอยู่บนหลัง

แม่ทำงานเป็นคนแต่งอาหารได้ห้าปี ถึงปี ค.ศ. 1981 แม่ถูกย้ายไปทำงานอยู่ห้องการป่าไม้ เป็นเจ้าหน้าที่เพาะปลูกเบี้ยไม้ (กล้าไม้) แต่เงินเดือนเป็นเงินสดเท่าเดิม ได้ 400 กีบต่อเดือน (1.8 บาท ต่อเดือน) นอกจากได้รับเงินเดือนแล้วรัฐจ่ายของใช้ในบ้านเช่น หม้อ ถ้วย ชาม เสื้อผ้า และอื่น ๆ ให้ปีละสองครั้ง ถึงคราวเจ็บป่วยไปโรงพยาบาลไม่ต้องจ่ายค่ายา และค่าปิ่นป๋วรัฐให้ฟรีทั้งหมด เกิดลูกก็มีหมอมาดูแลถึงบ้านถ้าเราไม่อยากไปโรงพยาบาล แต่แม่ไม่ชอบเอาลูกไปโรงพยาบาล เพราะตอนนั้นแม่ไม่รู้ดีเรื่องหมอ ไม่กล้าเอาลูกไปเสี่ยง แม่เชื่อว่าโรงพยาบาลมีแต่คนป่วยไป ถ้าเอาลูกไปกลัวลูกจะติดพญาธิกลับมา แม่มีแต่เอาลูกไปหาหมอประจำแผนก และรับเอายาบำรุง (ยากงการชี้) จากหมอมาไว้ เวลาลูกเจ็บป่วยก็เอาแต่ยาบำรุงนั้นให้กิน ยาบำรุงเป็นก้อนมน ๆ (กลม ๆ) ข้างนอกสีขาว ข้างในเป็นสีเหลือง และมีรสเปรี้ยวหวาน

นอกจากยาบำรุงแล้ว ถ้าลูกเป็นไข้หวัด หรือไข้ตัวร้อน แม่ฝนยาซุมใส่น้ำให้ลูกกินแทนน้ำ ไม่เกินสองสามวันก็ดี ยาซุมเป็นยาพื้นเมือง ประกอบด้วยรากไม้หลายชนิดผสมกัน มีกระดูก

สัตว์ ฟันหมูป่า งาช้าง นอแรด และอื่น ๆ บางครั้งถ้าเป็นหนัก หรือปวดคิง ปวดขา แม่ให้ตาเป่า และเผายาฝิ่นให้กิน ตายังสูบฝิ่นอยู่แม้ว่าจะพลัดพรากจากลูกไปอยู่เวียดนามตั้งหลายปี ท้ายที่สุดก็กลับมาหาลูกสาวคนโต และฝิ่นยังตัดไม่ได้ พ่อเองได้กลับมาทำงานในแขวง ได้อยู่กับลูกเมีย แม่จึงมีผู้ช่วยดูแลลูกเวลาเจ็บป่วยในยามค่ำคืน เมื่อลูกสาวคนโต และคนที่สองช่วยแม่ทำงานบ้านได้แล้ว แม่จึงมีผู้แบ่งเบาภาระในครอบครัว ถึงตอนนี้แม่จึงมีเวลาเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวของสหพันธ์แม่หญิงอย่างตั้งหน้ากว่าเก่าเป็นต้นว่าขบวนการสร้างเศรษฐกิจครอบครัว และการปฏิบัติคำขวัญที่สหพันธ์แม่หญิงวางออกมา

4.9 การปฏิบัติการจริงตามคำขวัญ "ผู้หญิง 3 ดี 2 หน้าที่"

แม่กับการเป็นพลเมืองดี: ชีวิตของแม่ผ่านมาทำงานเพื่อภารกิจปลดปล่อยชาติ ปลดปล่อยตนเอง เมื่อยังเด็ก แม่เริ่มเข้าร่วมการประชุมของแนวลาวอิสระ การทำงานร่วมกับแนวลาวอิสระ แม่ได้เรียนรู้ถึงแนวทางการเคลื่อนไหวในการต่อสู้กู้ชาติ เรียนรู้ถึงการทำงานด้วยความขยัน และมีความอดทน ซื่อสัตย์ สุจริต ต่อพรรคฯ ต่อรัฐ ต่อภารกิจการต่อสู้ของแนวลาวอิสระ แม่ตั้งหน้าปฏิบัติหน้าที่ในการศึกษาอบรมตนเองให้เป็นคนดี เป็นแบบอย่างให้คนอื่น และนอกจากนี้ยังรณรงค์ประชาชนให้มาเข้าร่วมขบวนการ เป็นผู้นำพาในการศึกษาอบรมประชาชนให้มีแนวคิดการเมือง การปฏิวัติ มีจิตใจเชื่อมั่นต่อพรรคฯ ต่อรัฐ เป็นพลเมืองดี เป็นคนดีของชาติ มีความรักชาติรักบ้านเกิดเมืองนอน มีจิตใจเคียดแค้นศัตรูผู้มารุกราน ตั้งหน้าเข้าในภารกิจปกปักรักษา และก่อสร้างสังคมนิยมตามแนวทางการชี้นำของพรรคฯ ของรัฐ ก็คือการปฏิบัติหน้าที่ตามที่สหพันธ์แม่หญิงมอบหมายให้ ไม่ให้มีความขาดตกบกพ่อง ด้วยเหตุนี้แม่จึงได้รับใบย้องยอ (ใบประกาศเกียรติคุณ) จากสหพันธ์แม่หญิงหลายฉบับ

แม่กับการเป็นเมียที่ดี: ตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ผัวเมียคือคู่สร้างคู่สม เป็นคู่มาแต่แถนแนนมาแต่ฟ้า เทวดาปั้นแต่ง ดังนั้น คู่ผัวเมียจึงต้องรักแพงกัน และอยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า ดังสุภาษิตที่ว่า

"อยู่ด้วยกันดังไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร"

สำหรับสมัยใหม่อันเป็นยุค แห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้หญิง หรือผู้เป็นเมีย ถือว่าเป็น "ผู้มีบทบาทในครอบครัว" เป็นผู้ที่มีมูลเชื้อ (ลักษณะพื้นฐานของความเป็นหญิง หรือลักษณะประจำเพศ/เพศภาวะในทัศนะทางสตรีนิยม) อันดีงาม ดังประธานไกสร พรมวิหาร กล่าวไว้ว่า

"ผู้หญิงมีความดุหมั่นขยันในการออกแรงงาน มีความบริสุทธิ์ แพงลูกรักผัว ยอมทนทุกทนยาก ยอมเสียสละเพื่อความสุขของครอบครัว ลูก ผัว มีน้ำใจกว้างขวาง รักชาติ รักบ้านเกิดเมืองนอน มีความดีงาม สุภาพอ่อนหวาน รักษามรดกอันดีงามของชาติ" (ประทานไภสยบ ๑๊ม๐ิชาบ, ฮ้าง๓๑้อ : 31)

สำหรับการใส่ความหมายให้กับการเป็นเมียที่ดีตามคำขวัญของสหพันธ์แม่หญิงลาวนั้น พบว่าอิงใส่พื้นฐานที่เห็นว่า "ผู้หญิงมี" ลักษณะเหล่านั้นคือ เป็นเมียที่มีความซื่อสัตย์ต่อลูกต่อผัว รักผัวแพงลูก อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เป็นผัวได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มส่วน เป็นคนขยัน เสียสละเพื่อความสุขของครอบครัว และสังคม (สะชะ๑้บ๓ม่ย๊าลาว, 1984)

สำหรับแม่ในการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นเมียที่ดี แม่รู้ดีว่าแม่เป็นคนยากจน ครอบครัวของแม่ได้รับการดูแล และความช่วยเหลือจากชาวบ้าน และครอบครัวของปู่ย่า น้อง ๆ และแม่มีตัวตนมาจนทุกวันนี้ก็เพราะบุญนำช่วย แม่แต่งงานกับพ่อ ก็คือผลบุญสร้างมาแต่ชาติก่อน แม่กับพ่อไม่เคยพูดคุยกัน แต่กลับอยู่ด้วยกัน ผู้ใหญ่เป็นผู้แต่งให้ แต่แม่เองการแต่งงานกับพ่อก็ไม่ได้เสียใจ เพราะตอนนั้นแม่มีความต้องการผู้ช่วยที่จะมาพาน้องอยู่พาน้องกิน มาช่วยงานหนักในบ้าน และนอกบ้าน เมื่อเป็นดังนี้แม่จึงสร้างตนเองเป็นเมียที่ดี ไม่ดุว่าผัว และพ่อก็ไม่เคยทำให้แม่ได้ดุว่า

แม่เป็นสมาชิกสหพันธ์แม่หญิง และก็เป็นหนึ่งในคณะนำ แม่จึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกผู้หญิงผู้อื่น แต่การปฏิบัติคำขวัญ ก็คือการเป็นเมียที่ดีนี้ ส่วนหนึ่งก็เป็นผลดี คือพ่อกับแม่ไม่กล้าผิดเถียงกัน (ไม่กล้าทะเลาะเบาะแว้งกัน) แต่ก็มีผลร้ายในบางครั้งต่อแม่ เช่น เวลาแม่ใจร้าย (โกรธในใจ) แม่อยากร้ายก็ร้ายไม่ได้ ได้แต่อดทน บางครั้งหนีออกบ้านไปไร่ไปนา นานเข้าก็ลืมไปเอง แต่มีบางกรณี แม่ต้องช่วยแก้ไขเวลาที่ผัวเมียผิดกัน แม่ศึกษาอบรมให้ผู้เป็นเมียต้องอดทน ถ้าไม่ทำดังนั้นก็จะไม่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้หญิงที่ดี ต่อกับความไม่ลงรอยกันในการปฏิบัติคำขวัญหน้าที่ความเป็นเมียที่ดี ตามการให้สัมภาษณ์ของ ป้าโนลา (เมียของลุง ที่เป็นหัวหน้าพ่อ) เล่าว่า "แม่ลูกเป็นคนอดทน ป้าเป็นคนบ่อด เวลาอยากร้ายก็ร้ายโลด ตีนกระทืบพื้นเรือน ลุงก็เว้าให้ว่าแม่นเจ้าร้ายหยัง เหลียนย้องยอ ใบย้องยอใผสิให้เจ้า" เมื่อลุงพูดเช่นนั้นป้าก็อ่อนลงหนีไปทำงานในสวนในนาให้หายเครียด (โกรธ) แล้วจึงกลับบ้าน

แม่กับบทบาทความเป็นแม่ที่ดี: แม่ที่ดีต้องรักลูก รู้สอนลูกให้เป็นคนดี แม่สอนลูกแต่ละคนให้เป็นคนดี สอนไม่ให้ลักของคนอื่น อยากได้อยากกินต้องขอเอา สอนให้รู้จักหน้าที่ของตน รู้ที่ต่ำที่สูง และเป็นแต่บุญแม่ ลูกแต่ละคนฟังความพ่อแม่ สร้างครอบครัวได้ดิบได้ดีหมดทุกคน ยังเหลือก็แต่ลูกชายหล้า สิ่งนี้ชาวบ้านใครก็ว่าแม่มีบุญ แม่เป็นครอบครัวหนึ่งที่เป็นแบบอย่างในการสอนลูก แม่ได้รับใบย้องยอในการปฏิบัติความเป็นผลเมืองดี เมียที่ดี และแม่ที่ดีจากสหพันธ์แม่หญิง

ไม่ว่าจะเป็นระดับแขวง หรือระดับศูนย์กลางหลายใบ แม่ทั้งปฏิบัติจริงในชีวิตแม่ และศึกษาอบรมให้กับสมาชิกในคณะ นอกจากนี้แม่ยังได้รายงานข้อดีข้อบกพ่องในการปฏิบัติคำขวัญต่อขั้นเทิง (ระดับบน) เช่นคำขวัญแม่ที่ดีนี้ ในพื้นฐาน ทำให้ผู้เป็นแม่สอนลูกไม่ได้ คือมีแม่หลายคน เวลาลูกทำสิ่งไม่ดี แม่ดุด่านิดหน่อยก็ไม่ได้ ลูกจะพูดให้แม่ว่า "ถ้าแม่เป็นแม่ที่ดี เป็นหยังต้องด่าว่าลูก" ดังนั้น ในหน่วยแม่เอง และก็อาจเป็นทั่วประเทศมีปัญหาในการปฏิบัติคำขวัญนี้ ฉะนั้น มาถึงกองประชุมใหญ่สหพันธ์แม่หญิงครั้งที่ IV จึงเปลี่ยน 3 ดี จาก 1 การเป็นพลเมืองดี 2 เมียที่ดี และ 3 แม่ที่ดี มาเป็นหนึ่ง พลเมืองดี สอง สร้างครอบครัวใหม่ดี สาม สร้างความสามัคคีใหม่ดี

แม่กับหน้าที่การปกปักรักษา ก่อสร้างประเทศชาติสังคมนิยม และหน้าที่ในการปลดปล่อยตนเอง: เมื่อเป็นเด็กแม่เข้าร่วมในภารกิจปลดปล่อยประเทศชาติ ภายหลังได้รับการปลดปล่อย แม่ตั้งหน้าประกอบส่วนเข้าในการปกปักรักษา ก่อสร้างสังคมนิยม และขณะเดียวกันก็เป็นการทำหน้าที่ในการปลดปล่อยตนเอง แม่เดินตามทิศทางการปลดปล่อยประเทศชาติ ของพรรคฯ และรัฐ ออกส่งจดหมายให้แนวลาวอิสระ เก็บข้าวสารอาหารแห้งส่งให้ทหารแนวหน้า รณรงค์ประชาชนให้ความร่วมมือในการต่อสู้ และนำพาประชาชนตั้งหน้าปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามการงานของสหพันธ์แม่หญิงมอบหมายให้ มาถึงระยะใหม่ หลังการปลดปล่อย แม่เข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ทำงานเป็นเอื้อยเลี้ยง (ผู้ปรุงแต่งอาหาร) และเป็นเจ้าหน้าที่เพาะปลูกเบี้ยไม้ ถึงปี ค.ศ. 1984 ทางขั้นเทิงมีทิศทางให้สร้างเศรษฐกิจครอบครัว เพื่อสร้างประเทศชาติ แผนกกสิกรรมที่ ๆ พ่อและแม่ทำงานมีการปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ บางครอบครัวได้ไปทำงานอยู่ต่างเมือง และต่างแขวง ส่วนครอบครัวที่ไม่ได้โยกย้าย ผัว หรือเมียได้ออกสร้างเศรษฐกิจครอบครัว แม่ตกในกรณีที่ได้ออกสร้างเศรษฐกิจครอบครัว ซึ่งพ่อยังได้ทำงานในที่เดิม

แม่ถูกให้ออกจากงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นหัวหน่วยพื้นฐานเศรษฐกิจของชาติ แม่ไม่อยากออก แม่ไปคุยกับหัวหน้า และเขาบอกให้แม่ไปเป็นแม่เลี้ยงเด็ก เพราะแผนกกสิกรรมยังมีเรือนเลี้ยงเด็ก แต่เรือนเลี้ยงเด็กบางแห่งได้เลิกไปแล้วตามแนวทางการหันเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ จากที่รัฐดูแลทุกอย่างในเมื่อก่อน ต้องถ่ายโอนมาเป็นของเอกชน หน้าที่ของแม่ต้องเปลี่ยนจากการเป็นเจ้าหน้าที่เพาะปลูกเบี้ยไม้ไปเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลเด็ก แม่ไม่อยากเป็นแม่เลี้ยงเด็กก็เลยตัดสินใจออกสร้างเศรษฐกิจครอบครัว เหตุผลที่แม่ออกคือ หนึ่ง ไม่ชอบที่จะเป็นแม่เลี้ยงเด็ก เพราะแม่เลี้ยงลูกมาหลายคน และลูกทุกคนโตหมดแล้ว ไม่อยากกลับไปดูแลเด็กเหมือนเดิม สอง ถ้าแม่ไม่ออกสร้างเศรษฐกิจครอบครัว แม่ไม่สามารถทอผ้าไปขาย ไม่สามารถปลูกผักไปขาย ไม่สามารถไปรับของจากร้านค้าสหกรณ์ไปขาย ดังนั้นแม่จึงออกจากงาน เพื่อสร้างเศรษฐกิจครอบครัวตามที่ขั้นเทิงมอบหมายให้

ถึงแม่จะออกจากราชการ แต่แม่ยังทำงานให้สหพันธ์แม่หญิงอยู่เหมือนเดิม จนถึงปี ค.ศ. 1998 หลังจากที่แม่สร้างพนักงานสืบทอดได้แล้ว และสายตาแม่ไม่ดี แม่จึงลาออกจากการทำงานให้สหพันธ์แม่หญิง แต่ก็ยังเป็นที่ปรึกษาให้เจ้าหน้าที่หนุ่มน้อย (อายุน้อย) และยังทำหน้าที่ในการปกปักรักษา และสร้างสรรค์ประเทศชาติ ก็คือการสร้างเศรษฐกิจของชาติ เศรษฐกิจครอบครัว และยังพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ในสังคมตามแนวทางของพรรคฯ และรัฐ ด้วยคุณงามความดีของแม่ที่สร้างไว้ แม่ได้รับ “เหรียญย้องยอ” (เหรียญเชิดชู) และ “ใบย้องยอ” ในการปฏิบัติคำขวัญผู้หญิง 3 ดี 2 หน้าที่หลายฉบับ และนี้คือส่วนหนึ่งที่เลือกมา

กลุ่มภาพ 4.1 ใบย้องยอที่แม่ได้รับจากสหพันธ์แม่หญิงลาว ช่วงปี 1981-2007

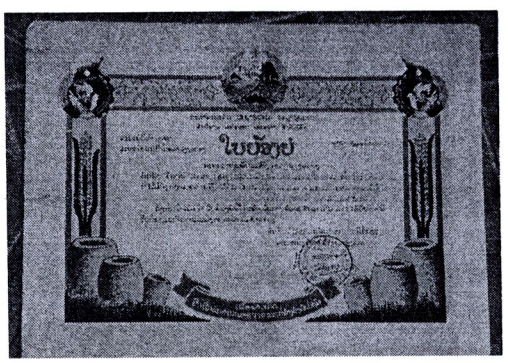

ใบมอบเหรียนกา 5 ปี (1981)

ใบมอบเหรียนกาแรงงาน (1981)

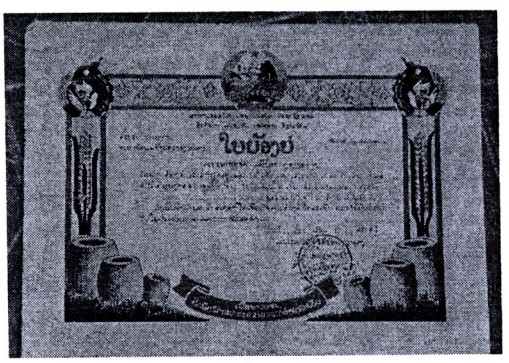

ใบย้องยอการรณรงค์การปฏิบัติคำขวัญ 3 ดี 2 หน้าที่ (1987)

ใบย้องยอการรณรงค์การปฏิบัติคำขวัญ 3 ดี 2 หน้าที่ (1989)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

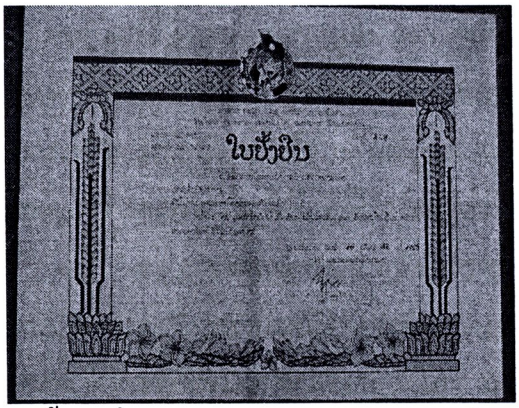

ใบยั้งยืนที่ได้ผ่านขบวนการสร้างตนเองเป็นผู้หญิง 3 ดี (1988)

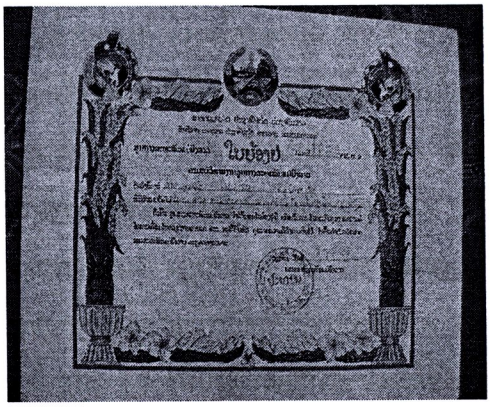

ใบย้องยอในการสร้างผลงานดีเด่น (1995)

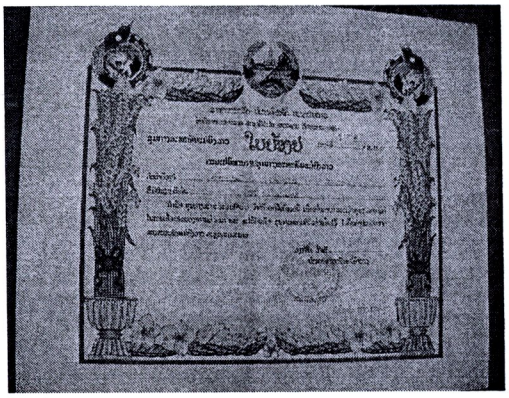

ใบย้องยอมีผลงานดีในระยะ 5 ปี ผ่านมา (1999)

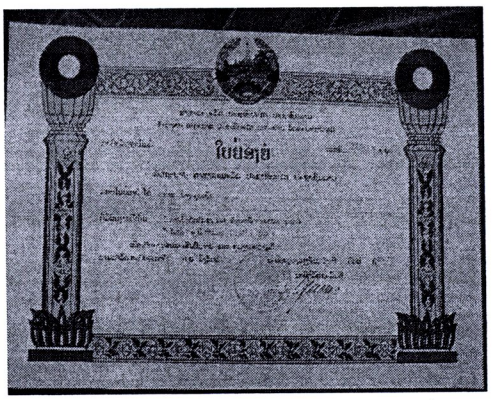

ใบย้องยอในการปกปักรักษา และสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติในระยะ 30 ปี ผ่านมา (2007)

4.10 สรุป

ความเป็นแม่ของผู้หญิงรุ่นแม่ที่นอนอยู่ภายใต้วาทกรรม/ความรู้/อำนาจชุดจารีตประเพณีที่กำลังเริ่มปรับเปลี่ยนสู่ ระยะริเริ่มวาทกรรมความทันสมัยที่เรียกร้องให้ผู้คนลุกขึ้น ปกปักรักษา และการสร้างสรรค์ประเทศชาติแต่ส่วนมากแล้ว ความเป็นแม่ของแม่ถูกนำเสนอให้เห็นถึงวาทกรรมความเป็นจารีตผสมผสานกับนโยบายการพัฒนาผู้หญิง การพัฒนาแม่ในยุคสมัยใหม่ ที่วางอยู่กับความเป็นพื้นฐาน ความเป็นมูลเชื้อ (ลักษณะประจำเพศ/เพศภาวะ) ที่สังคมมองว่าผู้หญิงมี เช่นความเป็นลูกผู้หญิง ความเป็นพี่สาว ความเป็นลูกสะใภ้ ความเป็นพลเมืองที่ดี ความเป็นเมีย และความเป็นแม่ ที่ผูกติดอยู่กับการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น ซึ่งผู้หญิงรุ่นแม่ต้องปรับตนเองให้ถูกต้อง และปฏิบัติตามวาทกรรมที่ให้มา ทั้งหมดคือรูปแบบของการก่อตัวของวาทกรรมที่หลากหลายชุดในนี้ รวมทั้งวาทกรรมชุดของความเป็นแม่ ที่ทำให้วาทกรรมเหล่านี้ดูเหมือนเป็นเรื่องจริง โดยที่ไม่มีใคร

ตั้งคำถามกับมัน และทำให้ผู้คนมองวาทกรรมนี้เป็นเรื่องปกติ ธรรมดาสามัญ ทั้ง ๆ ที่วาทกรรมทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมที่สอนให้ผู้หญิงเอาใจใส่ดูแลผู้อื่นเพื่อเป็นพื้นฐานในการเตรียมพร้อมที่จะให้ผู้หญิงเป็นแม่ และปฏิบัติการของวาทกรรมความเป็นแม่นี้ได้ถ่ายถอดออกมาผ่านพฤติกรรมที่จัดว่าเป็นประสบการณ์จริงของผู้หญิงรุ่นแม่ ที่ดำรงอยู่ในสังคม

ความหมาย และธาตุแท้ของวาทกรรมความเป็นแม่มุ่งสู่การสร้างประชาชนคนรุ่นใหม่ให้เป็นคนดี เป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ เตรียมพร้อมประกอบส่วนในภารกิจการสร้างสรรค์ประเทศชาติในระยะใหม่ ดังนั้น การทำงานของวาทกรรมที่สร้างขึ้นมาจึงได้รับการผลักดัน และขับเคลื่อนด้วยขบวนการอันกว้างขวางของรัฐ นั้นก็คือ การดึงเอาผู้หญิงที่เป็นพลเมืองครึ่งหนึ่งเข้ามาในขบวนการต่อสู้ แต่การเข้าร่วมในขบวนการนี้ ผู้หญิงต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ มีจิตใจดีงาม มีความเมตตาต่อลูก ผัว ดูแลให้ความสุขแก่ครอบครัว ลูก ผัว จึงจะสมกับเป็นผู้หญิงที่ดีในสังคม และในการเป็นผู้หญิงที่ดีนั้นจะเป็นไม่ได้เลย ถ้าไม่ใช่แม่ที่ดี แม่ที่ดีก็คือแม่ที่ต้องสอนลูก แม่ที่รักลูก การดุว่าลูก จึงถูกมองว่าเป็นแม่ไม่ดี ไม่สมกับการเป็นผู้หญิงที่ดี ซึ่งกฎเกณฑ์ กติกา วิถีปฏิบัติที่เกิดจากวาทกรรมที่เป็นลูกผสมของอำนาจ/ความรู้ชุดเก่าและใหม่นี้สร้างความทุกข์ใจให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ สำหรับแม่เอง ความทุกข์ใจก็คือ การที่ต้องอด ต้องปิดกั้นความรู้สึกที่ตนมี กลัวที่จะทำผิดต่อลูกผัว กลัวที่จะได้รับคำตำหนิจากหน่วยงาน ทั้งหมดเหล่านี้เป็นการกด/ปิดกั้น ความเป็นตัวตน ความเป็นแม่ของผู้หญิง เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ตรงนี้เองที่อาจสรุปได้ว่าเป็นการถูก **“ควบคุม”** ที่เคลื่อนย้ายจากครอบครัว เครือญาติ ชุมชนไปสู่ **“รัฐ”**

นอกจากผู้หญิง เช่น แม่ได้นำเสนอภาพแทนความจริงของวาทกรรมชุดหนึ่งที่อยู่ในแนวของโยบายแล้ว แม่ยังทำหน้าที่ปฏิบัติ หรือรับวาทกรรมที่เป็นชุดของจารีตประเพณี มาผลิตซ้ำนั้นก็คือ การประพฤติปฏิบัติตนตามความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เรื่องบุญ เรื่องกรรม เช่นหลังการคลอดได้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการเทาะบั้ง (เคาะกระบอกไม้ไผ่ให้เกิดเสียงดัง) ที่เชื่อว่าถ้าเด็กไม่ตกใจเด็กคนนั้นไม่ใช่ลูกแท้ ๆ ของตน ไม่ใช่ลูกที่จะมาใหญ่มาโตด้วย นอกจากนี้พิธีการนั่งกรรมยังทำเหมือนสมัยยาย แต่ไม่ได้อาบน้ำเย็นเหมือนยาย อย่างไรก็ตามก็ยังมีการนั่งกรรม ขืออาหาร (งดอาหารบางอย่าง) อย่างเคร่งครัด แม้จะมีหมอเข้ามาช่วยในการคลอดลูก แต่แม่ก็ไม่ยอมเอาลูกไปโรงพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ เพราะยังไม่เข้าใจต่อชุดความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น แม่ก็รับเอาส่วนหนึ่งที่เป็นเรื่องของยาป้วพยาธิ เพื่อนำมาผสมกับการปิ่นป้วด้วยการให้ยาซุม (ยารากไม้) การเป่า และการให้ยาฝื่นที่เป็นความรู้การแพทย์พื้นเมือง จากจุดนี้พอเห็นได้ว่าถึงแม่ไม่เชื่อการแพทย์สมัยใหม่ แต่ก็ต้องรับเอาชุดความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ในบางส่วน เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมที่วาทกรรมและปฏิบัติการของความเป็นแม่นับวันยิ่งเปลี่ยนแปลงไป ความ

เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการเข้ามาของวาทกรรม หรืออำนาจ/ความรู้ชุดใหม่จะได้กล่าวถึงในบทที่ 5 ที่เป็นประสบการณ์ของผู้หญิงรุ่นลูกต้องเผชิญ